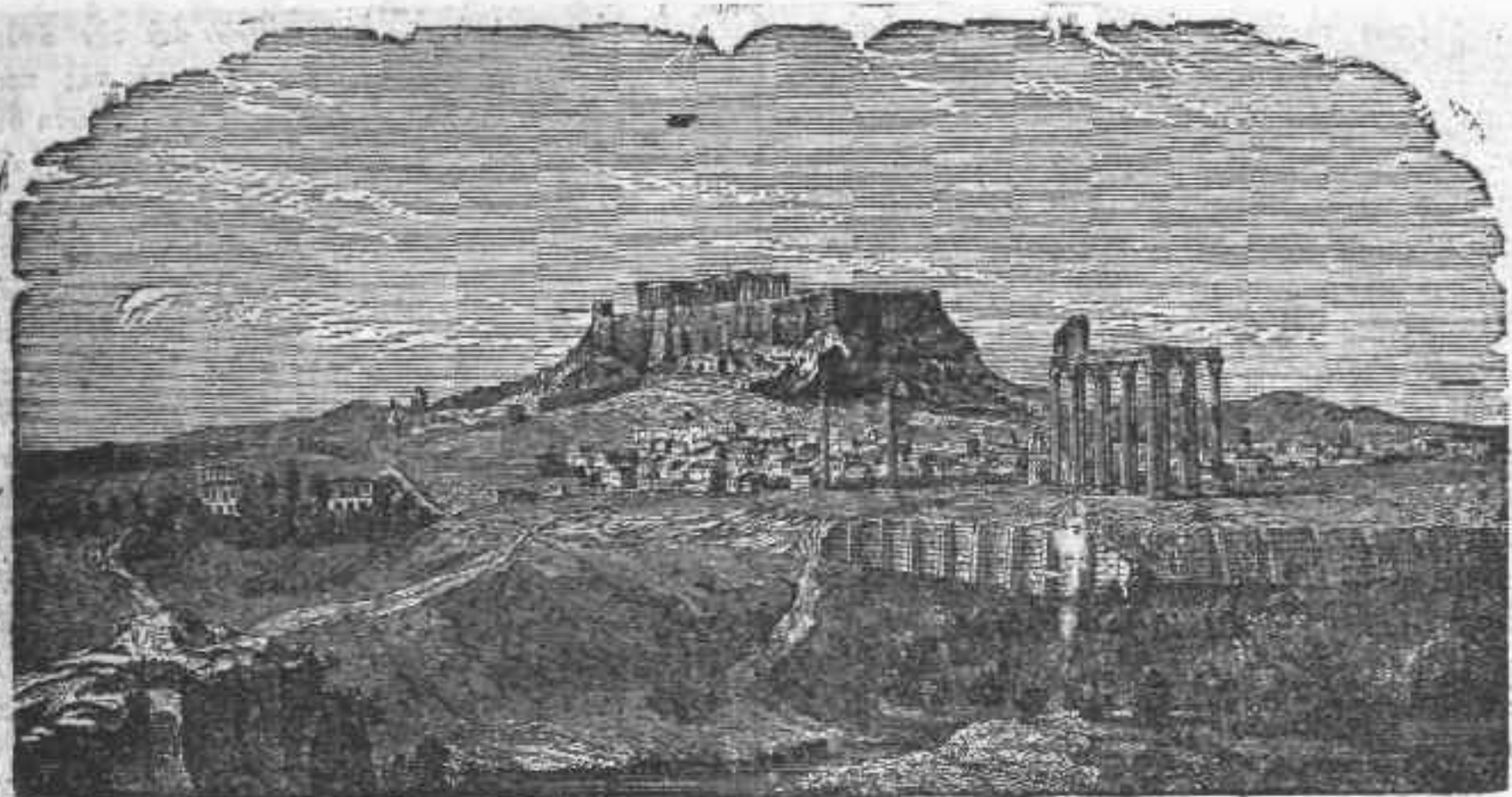

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ, 1860.

ΤΟΜΟΣ ΙΑ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 242.

Ο ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

τοῦ 1860 ἔτους.

—000—

Τὴν 25 τοῦ παρελθόντος Μαρτίου ἐγένετο, κατὰ τὰ εἰθισμένα, ἐν τῷ Ὀθωνεῖ Παρεπιστημίῳ, ἡ τελευτή τοῦ ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ. Εἰσηγητῆς δὲ τῶν ἀγωνοδικῶν ἦν ὁ καὶ πολλὰκις τοιοῦτος ὑπάρχας Κ. Α. 'Ρ. 'Ραγκαβῆς, ὅστις ἀνέγνω εἰς ἐπήκοον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου τὴν κατωτέρω ἐκθεσιν.

Κατὰ τὴν ἐκθεσιν ταύτην τὸ 'Ράλλειον γένος ἀπετέμετο τῷ ποιῆσαντι τὸν Ἀρματολὸν, οὗτις οὐδ' ὅτις ὁ συγγραφεὺς οὐ μόνον δὲν ἐφάρευσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπέτρεπε τοῖς ἀγωνοδίκαις γὰ δαπανήσῃσι τὸ ἥμισυ τοῦ βραβείου εἰς ἔργον εὐσεβές.

Εἰς τὴν ἀγαθὴν ταύτην προαίρεσιν τοῦ ποιητοῦ ἐνθουσα ἡ ἐπιτροπὴ τῶν ἀγωνοδικῶν, ἰδὼκεν εὐθὺς ἀμέσως τὰς πεντακοσίας δραχμὰς εἰς πένητα φοιτητῆς τῆς Θεολογίας.

Μετὰ ταῦτα ὁ ποιητὴς ἐπισκεφθεὶς τὸν εἰσηγητὴν, ἐδήλωσεν ὅτι αὐτοῦ πένημα ἦν ὁ Ἀρματολὸς· ὁνομάζεται δὲ Γρηγόριος Σταυρίδης.

φοιτητῆς τῆς Ἱατρικῆς, ἐκ Μακεδονίας, τῆς χώρας ἐκείνης, ἥτις οὐδέποτε ἐλαυσε συνεισφέρονσα ἀφθοορὰ καὶ γενναῖον ἔργον διαφορητικὸν τε, ἐμπορικόν, στρατιωτικόν καὶ γεωργικόν εἰς τὴν ὁλὴν Ἑλλάδα. Ἴδου ἡ ἐκθεσις·

Ἡμεῖς τῆς ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου εἰς ἐκδίκασιν τοῦ ποιητικοῦ ἀγῶνος κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο κληθέντες, ὑφείλομεν, ὡς πάντες οἱ μέχρι τοῦδε ἀγωνοδίκαι, πρὸ παντός ἢ ἀποδώσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν δίκαιον φόρον ἐπαίνου εἰς τὴν ἀγωνοθέτην Κ. Ἀμβρόσιον Γάλλον, ὅστις εὐστοχώτατα ἐθέλησε τὴν ἐθνοτελῆ ταύτην ἐορτήν, καθ' ἣν μετὰ τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῆς σωτηρίας τῇ ἀνθρωπότητι, εὐηγγελίσθη καὶ ἡ ἀνάστασις τῇ Ἑλλάδι, νὰ κοσμήσῃ δι' εὐγενῶν προϊόντων τῆς διανοίας, ὡς πρὸς ἀνάμνησιν ὅτι ἡ τῆς Ἑλλάδος ἀπελευθέρωσις ὑφείλεται οὐ μόνον εἰς τὴν πολεμικὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀνδρείαν, ἀλλὰ προσέτι καὶ εἰς τὴν διανοητικὴν αὐτοῦ καλλιέργειαν καὶ ἀνάπτυξιν. Τοῦ ῥήγα οἱ Θεοῖσι καὶ τῶν πεπαιδευμένων αἱ συγγραφαὶ ἦσαν τὰ λαμπρὰ προανακρούσματα τῶν θριάμβων τοῦ Κυλοκοτόντι, καὶ τοῦ Κανάρι, καὶ ἂν τὰ πάλαι οἱ Σπαρτιάται ἔθυσον ταῖς Μούσαις εἰς τὰς μάχας ταπτόμενοι, πολὺ σικαιότερον θύομεν αὐταῖς σήμερον, τῶν εὐλεῶν τῆς Ἑλλάδος μαχῶν τὴν μνήμην πανηγυρίζοντες. Συγχρόνως δὲ χάριτας πρέπει νὰ δοσολογῶμεν εἰς τὸν φιλόπαικτον καὶ φιλόκαλον ἄνδρα,

ὅτι βλέπων τὸ τῆς ποιήσεως ἄνθος παραμελούμενον μεταξὺ τῶν θετικῶν καὶ πεζῶν συμφερόντων τῆς ἀρτιπαγοῦς κοινωνίας, καὶ ὀλίγου δεῖν ἀποπνιγόμενον ὑπ' αὐτῶν, περισώζει καὶ ἀρδύει αὐτὸ, ἐν τῇ πεφωτισμένῃ αὐτοῦ πεποιθήσει, ὅτι, ὡς τὰ εὐπαίδευτα τῶν ἀτόμων, οὕτω καὶ αἱ ἐξηυγενισμέναι κοινωνίαι ἔχουσιν ἀνάγκην οὐ μόνον ὑλικῆς τροφῆς, ἀλλὰ καὶ διανοητικῆς, καὶ ἠθικῶς βελτιοῦνται γευόμεναι τῶν εὐγενῶν ἀπολαύσεων τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὑψηλοῦ.

Αἱ προσδοκίαι τοῦ φιλοτίμου ἀγωνοθέτου οὐδόλως μέχρι τοῦδε ἐφεύστησαν· διότι, οὐ μόνον ἔδωκαν ἀφορμὴν ὥστε ἅπασι κατ' ἔτος πᾶσα ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων, καὶ διὰ τῶν Ἀθηναίων ἡ Ἑλλάς ἔρρεε ἡ ἀναπνέουσα αὐρανὸν ποιήσεως, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς, τῇ ἰδίᾳ ἐαυτῶν ποιητικῇ εὐφυίᾳ ἀγνοοῦντας ἢ ἀκλυστοὺς κατὰ τὴν ἀρετὴν, προῦκάλεσεν εἰς τὸ στάδιον, ἐν ᾧ τινες ἀξίως καὶ πρὸς τιμὴν τῆς Ἑλλάδος, ἤρχοντο στέφανον γησίας δάφνης τοῦ Παρνασσοῦ.

Καὶ τοῦ ἔτους δὲ τούτου τ' ἀποτελέσματα οὐδ' ἐνὸς ἄλλου ἡλαττώθησαν, τοῦλάχιστον κατὰ τὸ πᾶν. Ἡ Κασταλία ἐν αὐτῷ οὐδόλως ἐκινδύνευσε νὰ στερεώσῃ ἐξ ἐναντίας μάλιστα ἐκ πολυμορφίας στίχων ἔρρευσεν μᾶλλον ὑπεργειλῆς, ὥστε καὶ ῥόθος ἦν ἴσως μὴ πνίξῃ καὶ εἴτι καλὸν παρεφύετο ἄνθος· διότι τεσσαρακαίδεκα ὅλα παρουσιάσθησαν ἡμῖν ποιήματα, ὧν τὰ πλείστα κατὰ πολὺ ὑπερῆκόντισαν τὰς ἀξιώσεις τοῦ ἀγωνοθέτου, ἀντὶ πεντακοσίων διπλασίου καὶ πολλαπλασίου ἔχοντα στίχους, ὥστε ὁ ὅλος αὐτῶν ἀριθμὸς δὲν ἐλαττοῦται τῶν δισμυρίων· καὶ τὸ ἔτος τοῦτο θὰ ἐκκρύπτετο τὸ ποιητικώτατον πάντων, ἂν, ὡς πρὸς τὴν ποίησιν, αὐτῶν πολλὰ ἦν τὸ εὖ, ἢ ἂν, κατὰ λόγον τῆς ποσότητος ἦν πάντοτε ἡ ποιητικὴ, ὅπερ ἐνίστατο ἀντιθέτως μάλιστα ἔχει ἐν τοῖς ἐξετασθεῖσι ποιήμασιν.

Ἡ λεπτολόγος δ' αὐτῶν ὅλων ἀνάλυσις καὶ ἐργώδης θ' ἀπέβαινε, καὶ φορτικὴ τοῖς ἀκροαμένοις, καὶ τοῖς ἐπικρινόμενοις οὐχὶ λίαν λυσιστελής· δι' αὐτὰ μὲν ἀλλὰ ἐπιτροχάδην διεξιόντες, εἰς ἐκεῖνα καὶ μόνον λόγου ἄξιον νομίζομεν νὰ ἐνδιατρίψωμεν, ὅσα, τῆς ἐντελείας ἐγγύτερα, ἐδύναντό πως, εἰς διαφόρους βαθμοὺς, ν' ἀντιποιηθῶσι τὸ ἄθλον, καὶ τῇ Ἑλλάδι φαίνονται ποιητὰς δοκίμους καὶ τελειοποιήσεως δεκτικούς ὑποσχόμενα, εἰς ἐκεῖνα τέλος, ἐφ' ὧν καὶ τις προτροπὴ ἢ παρατήρησις δὲν θὰ ἐπιπτεν ἐπὶ πέτρῃς ἀγόνου.

Τὸ πρῶτον μεταξὺ αὐτῶν, πρῶτον δηλαδὴ ἀπαντώμενον τῷ κάτωθεν χωροῦντι πρὸς τὸν Παρνασσόν, εἶναι . . . μελόδραμα, ἀφορῶν, ὡς λέγει ὁ ποιητής, τὴν ἐναρξιν τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος. Ἐκ τῶν παρουσιασθέντων δεκατεσσάρων ποιημάτων, εὐχαρίστως παρατηροῦμεν ὅτι τὰ ἐπτά ὑπόθεσιν ἢ ἀφορμὴν ἔχουσι τὸν ἀγῶνα, ἢ καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον εἰς αὐτὸν ἀναφέρονται. Ποῖον τῷ ὄντι σικειώτερον θέμα εἰς τὴν μεγάλην ταύτην ἡμέραν ἦν πανηγυρίζει τὸ Πανελλήνιον; ἀλλὰ ποῖον συγχρόνως καὶ προσφορώτερον ὅπως ὑψώσῃ τὴν φαντασίαν τοῦ ποιητοῦ; Ἐθνὸς πρὸ αἰώνων δουλικὴν σύρον ὑπαρξίν, ἐρείπιον μεταξὺ ἐρειπίων ὑπὸ τῶν τυράννων τοῦ καταπατούμενου καὶ

ἐξολοθρευόμενου, ὑπὸ τῶν ξένων ἐθνῶν διὰ τὴν ἀσθένειάν του περιφρονούμενον, καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς προνοίας φαινόμενον ὡς λησμονηθὲν, τὸ ἔθνος τοῦτο διὰ μιᾶς ἀνορθούμενον, τὰς ἀλύσεις του εἰς ὅπλα χαλκεύον, τὸν θάνατον τῆς ἀτίμου ζωῆς προτιμῶν, καὶ τὴν γῆν ἐκπληττον διὰ τῆς ἀνδρείας τῆς, καὶ τὴν ἐλευθερίαν του πρὸς θαυμασμὸν τῶν ἐθνῶν κατακτῶν, δύναται πᾶσαν φαντασίαν ν' ἀναπτέρωσῃ, ὅταν μάλιστα εἶναι αὐτὸ τὸ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο διαλάμψαν εἰς τὴν οἰκουμένην, τὸ ποδηγετήσαν τοὺς λαοὺς εἰς τὴν ἐλευθερίαν, τὸ διδόνον αὐτοῖς ὅ,τι μέγα, ὅ,τι καλόν, ὅ,τι εὐγενές. Ὁ δὲ καὶ σπινθῆρα μόνον εὐφυίας ἔχον Ἕλληνα ποιητὴς, πρέπει νὰ αἰσθάνηται αὐτὸν εἰς ὑπερτάτην ἐμπνευσιν ἐκκαίόμενον, ὅταν πρόκειται νὰ ψάλλῃ τῆς πατρίδος του τὰ κατορθώματα καὶ τὴν δόξαν. Ἄν ὁ Πίνδαρος εὗρισκε θεσπεσίους ὠδὰς ἐξυμνῶν τῶν γυμνικῶν ἀγῶνων τοὺς νικητὰς, ὁποῖας δὲν πρέπει ν' ἀρυσθῇ ἐκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ ὁ ἄλλων τὸν ἐνδοξον ἀγῶνα τῆς ἐλευθερώσεως; Καὶ ὡς ὁ Αἰσχύλος μεθ' ὑπερηφάνου ἐθνικῆς συναισθήσεως ἐτραγῶδει τῶν Περσῶν τὴν φθορὰν καὶ τῆς Σαλαμῖνος τὰ τρόπαια, τὰς ἀνωτάτας θίγων τῆς ποιήσεως κορυφάς, οὕτω δύναται μεθ' ὁμοίων αἰσθημάτων νὰ ψάλλῃ ὁ νέος Ἕλληνα ποιητὴς τρόπαια πολυπληθέστερα ἐκείνων καὶ οὐχὶ ἁδοξότερα, καθότι ὁ ἀγὼν ἦτον μᾶλλον ἄριστος. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ νὰ ἐνυπάρχῃ ἡ ποίησις εἰς τὴν ὕλην μόνον ἣν ὁ ποιητὴς πραγματεύεται· πρέπει πρὸ πάντων νὰ ἐνοικῇ καὶ εἰς αὐτοῦ τὸ αἶσθημα καὶ τὴν φαντασίαν, καὶ ἐκεῖθεν νὰ ἐκρέῃ καλλιπεπῆς καὶ καλλιτεχνος. Ὁ δεξιὸς ποιητὴς δύναται τὴν εὐτελεστέραν ὕλην νὰ ἐξευγενίσῃ εἰς ποίημα ταῖς Μούσαις εὐπρόσδεκτον, ἐν ᾧ ὁ μὴ ὑπ' αὐτῶν ἐμπνεόμενος ἐξευτελεῖται τὰ εὐγενέστερα, καὶ δαίκενται τόσῳ ταπεινότερος, ὅσῳ ὑψηλότερον εἶναι τὸ ἀντικείμενον οὗ ἐφάπτεται.

Ὡς πρὸς τὸ προκείμενον ὅμως μελόδραμα, καὶ ὡς πρὸς ἄλλα τρία τοῦλάχιστον ἐκ τῶν ὑποβληθέντων ποιημάτων, τύπον ἔχοντα διηγημάτων ποιητικῶν, καὶ ἐπιγραφόμενα α' Ὁ υἱὸς τῆς πτωχῆς, α' Ὁ ἔμπορος ποιητῆς καὶ ὁ α' Δερβίσης, μίαν γενικὴν νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ προτάξωμεν παρατήρησιν, ἢ μᾶλλον νὰ ἐπαναλάβωμεν αὐτὴν καὶ ἄλλοτε ἐντεῦθεν ῥηθεῖσαν, ὅτι μταίως ἀποδύονται εἰς τὸ στάδιον τῆς ποιήσεως οἱ μὴ διὰ γνώσεως τῆς γλώσσης πειγυμνασθέντες, καὶ δι' ἐμπειρίας καὶ δεξιότητος περὶ τὴν χρῆσιν αὐτῆς. Εἰς τίνα τεχνίτην ἐπιτρέπεται ν' ἀγνοῇ τὴν χρῆσιν τῶν ἐργαλείων αὐτοῦ; καὶ τοῦ ποιητοῦ, τοῦ τεχνίτου τούτου τῆς διανοίας, ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ ἐργαλεῖον. Οὐδέποτε θέλει κατορθώσῃ ν' ἀρέσῃ, — καὶ τὸ ἀρέσκειν εἶναι σκοπὸς καὶ τῆς ποιήσεως, ὡς καὶ πίσεως καλλιτεχνίας, — ἂν δὲν ἡξεύρῃ πῶς νὰ ἐκλέξῃ τὴν εὐχην καὶ ἐναρμόνιον λέξιν, πῶς νὰ χρωματίσῃ διὰ τοῦ ἀκριβοῦς ἐπιθέτου, πῶς τὴν φράσιν νὰ τορεύσῃ ἔντανον μετὰ ποικιλίας καὶ μετ' ἐγκρατείας κεκοσμημένην, καὶ πολὺ μᾶλλον ἂν ἀγνοῇ καὶ αὐτὴν τὴν σημασίαν τῶν λέξεων, καὶ αὐτοὺς τοὺς στοιχειωδεστάτους κανόνας τῆς τεχνα-

λογίας ἢ τῆς συντάξεως. Ὁ τοιοῦτος, ἀντὶ τῆς μαγλώσεως ἀκρίβεια. Τὸ πρῶτον ἔχει τοὺς στίχους τειοπονη ἀναρρίχωντες τὰς ἀνοδίας τοῦ ἑλικώ-
 νος, προτιμότερον ἤθελε πράξει. . . εἰς τὸ σχο-
 λειὸν φοιτῶν. Ἐννοεῖται δὲ, ὅτι περὶ κάλλους τῆς
 γλώσσης ὁμιλοῦντες, δὲν αἰνιστόμεθα ἐνταῦθα τὸν
 βαθμὸν τῆς αὐτῆς προσεγγίσεως πρὸς τὴν ἀρχαίαν
 γραμματικὴν, ἀλλ' ἀπαιτοῦμεν παρ' αὐτῆς, εἰς αἰαν-
 δήποτε βαθμίδα τῆς γλωσσικῆς κλίμακος καὶ ἐν
 ἵσταται, ἀκρίβειαν, τέχνην, πλούτον καὶ καλλιέ-
 πειαν.

Ἀλλ' ἵνα ἐννοιᾶν τινα δώσωμεν τοῦ βαθμοῦ τῆς
 περὶ τὴν γλώσσαν ἀπειρίας αὐτῶν τῶν ἀξιούντων
 νὰ διαγωνισθῶσιν ὑπὲρ τοῦ στεφάνου τῆς ὑπερτά-
 τος καλλιτεχνίας, καὶ μάλιστα τῶν τριῶν τελευ-
 ταίων, εἰρήσθω μόνον ὅτι ἐν τῷ νῦν τῆς πτωχῆς
 « καθυῦδω » σημαίνει « κάθημαι », ὁ ἥρωες ζητεῖ
 τέχνην « νὰ προκύψῃ αὐτῆς κεφαλὴν », « κλείεται
 εἰς φυλακὴν » τῷ πλευρῷ του παρέχων ληστήν. «
 Κατὰ δὲ τὸν « Δερβίσην », « γράσσω » σημαίνει
 λέγω, ὁ κριτὴς « ἐρητύρει », ὁ ἐπίσκοπος « ἀνι-
 στάται, καὶ καταβαίνει » τὴν « αὐλαίαν » μετὰ
 βήματος « ζοροῦ », « καὶ εἰς χεῖράς του ὑπάρχει
 ῥάβδος » ποιμαίντορας, « καὶ αἱ ὑπεκφυγαὶ ταῦ-
 ται εἶναι ἀξιόδρακτοι. Ἐν τῷ ἐμπόρῳ τέλος ποιη-
 τῆς, ὅστις ἐλεγεῖακῶς ἐρωτᾷ « τί εἶναι τὸ πηλί-
 κον μου ; » καὶ ὁ αὐτὸς περὶ ἐκυτοῦ περιπαθῶς
 ἀποφαίνεται, « τὴν σήμερον δὲν εἶμαι παρὰ χῆνα », ὁ
 ἥρωες ἐδυθίζετο εἰς σκέψεις « σκοτεινοῦς », καὶ
 ἡ φωνὴ του παραδήλου γηῶσιν γνώσεων ἀπάν-
 των », καὶ αὐτοῦ τὰ ὀλίγα τεύχη καὶ ἡ κλίνη καὶ
 ὁ λέξας « ἦσαν ἐπαρκῆ τῷ ὅτι πῶς δὲν ἐφύενδε
 μοῦδα », καὶ αὐτὸς « κοιμώμετος ὑπὲρ τῆς ἡ πρη-
 νῆς ἢ ἐνθεν εἶτε, ἐστιλῶν δάκρυα εἰς τὰ ὄμματα
 του », ἴσως διὰ τὴν ἐνθύμησιν τῆς ὥρας « μνή-
 στριας του », καὶ ἄλλα μυρία τοῦτοις ὁμοια ἢ καὶ
 χείρονα, ἅτινα, λυπηρὰ καθ' ἑαυτὰ, εἶτι λυπηρό-
 τερα θὰ ἦσαν, ἂν ἡ ὁρθότης τῶν ἐννοιῶν, ἡ τέχνη
 τῆς στιχουργίας, ἔστω καὶ αὐτῆς τῆς ὁμοιοκατα-
 ληξίας, τὸ κάλλος τῶν εἰκόνων, τὸ πῦρ τῆς ποιή-
 σεως, τὸ ἐπιτήδειον τῆς πλοκῆς, ὅλα αὐτὰ αἱ
 ἀφεντικοὶ τοῦ καλοῦ ποιήματος ιδιότητες, ἢ καὶ
 μία ἐξ αὐτῶν, ἀπεδείκνυν ὅτι ἀληθὲς τι ποιητι-
 κὸν προτέρημα ἀπεπνίγετο ὑπὸ τὰ πυκνὰ ἐκεῖνα
 γραμματικὰ ἀμαρτήματα. Ἀλλ' ὑπὸ πᾶσας ταύ-
 τας τὰς ἐπιφύεις ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι
 τὰ τέσσαρα ταῦτα ποιήματα εἰσὶν ἐντελῶς ἀπορ-
 ριπτέα.

Τέσσαρα ἕτερα ποιήματα δύνανται νὰ ταχθῶσιν
 ὁμοῦ, ὡς ἔχοντα μετ' ἀλλήλων τὸ αὐτὸ σχῆμα, τὰ
 αὐτὰ προτέρηματα καὶ σχεδὸν τὰ αὐτὰ ἐλαττώ-
 ματα. Εἰσὶ δὲ ταῦτα « Ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρῶ-
 νης, ἢ ὁ Ἑλληνικὸς ἀγὼν τοῦ 1821 », « Ὁ Ἑλ-
 λην τῆς Κορίνθου », « Ὁ Πύργος τῆς Βορδῶνης », καὶ
 « Τὸ ὄνειρον », ἥτοι ἡ σκιά Κωνσταντίνου τοῦ
 Παλαιολόγου. Ὁ τύπος καὶ τῶν τεσσάρων αὐ-
 τῶν εἶναι ἐπικός ἢ διηγηματικός, καὶ τὰ κοινὰ αὐ-
 τῶν προτέρηματα ἢ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον
 κάλλον τῆς στιχουργίας καὶ ἡ γραμματικὴ τῆς

ἀνομοιοκαταληκτοῦς, ἀλλ' ἱκανῶς ἁρμονικοῦς ὅπου
 δὲ παρεμβάλλονται ὁμοιοκατάληκτοι, ἢ ὁμοιοκα-
 ταληξία εἶναι ὀρθή, πλὴν τῶν ἐπὶ τῆς ληγούσης
 τονιζομένων. Καὶ ἄλλοτε ἀνεμνήσθη ἐνταῦθα, ὅτι
 ἐπὶ τοιούτων στίχων τὴν ὁμοιοκαταληξίαν ἀποτε-
 λεῖ ὁλόκληρος ἡ τελευταία συλλαβή, ὡς διδάσκει
 ὅλων τῶν ἀρχαιοτέρων δοκίμων ἡμῶν ποιητῶν τὸ
 παράδειγμα. Ἀλλὰ πολλοὶ τῶν νῦν στιχουργούν-
 των, μετὰ τῶν ἐν Ἑπτανήσῳ ὁμοτέχνων αὐτῶν,
 προτιμῶσι νὰ ἱταλίζωσιν ὡς πρὸς τὴν ὁμοιοκατα-
 ληξίαν, περιορίζοντες αὐτὴν διὰ τὸ ἀνετώτερον εἰς
 μόνας τὰς τελευταίας φωνάς, ἀπὸ τοῦ τελικοῦ φω-
 νήεντος ἢ καὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ συμφώνου, καὶ λη-
 σμοναῦντες ὅτι οὐδεὶς βιάζει τὸν ποιητὴν νὰ ὁμοιο-
 καταληκτῇ, ἀπ' οὗ μάλιστα οὐδεὶς τὸν βιάζει καὶ
 νὰ στιχουργῇ, ὅτι ὅμως ἀπαξ εἰς τὴν ὁμοιοκατα-
 ληξίαν ὑποβλήθῃς, πρέπει νὰ φέρῃ αὐτὴν μετὰ χά-
 ριτος καὶ ἀνέτως, οὐχὶ ὡς ἄλυσιν ἀλλ' ὡς κό-
 σμημα, οὐχὶ ὡς ὑπ' αὐτῆς νικώμενος ἀλλ' ὡς αὐτὴν
 νικῶν, καὶ ἐπομένως παίζων πρὸς πᾶσας τὰς δυσ-
 χερσίας τῆς, καὶ ἀνώτερος αὐτῶν δεικνύμενος.
 Προσθετέον δ' ἐνταῦθα ὅτι τὸ πρῶτον ἔσμη τοῦ
 ποιήματος τούτου περιέχει καὶ μίαν ὁδὸν ἐξ 84
 στίχων, ὧν τὸ μέτρον μᾶς μένει ἀκατανόητον. Οἱ
 πρῶτοι τρεῖς αὐτοῦ στίχοι ἔχουσιν οὕτω

« Νο μίξει τίς εἰς τὸν αἰθέρα πυρίνους
 γλώσσας ὅτι βλέπει, καὶ ὅτι τὸ κνέρας
 τοῦ μαύρου ἔδου κατακάλυψε τὴν γῆνι »

Ὁ δ' Ἑλληὴν τῆς Κορίνθου εἶναι γεγραμμένος δι'
 ἐξαμέτρων ἀδιάστων καὶ τῶν πλείστων ἁρμονικῶν,
 καὶ τινα ἐνυφασμένα καὶ προσηρτημένα ὁμοιοκα-
 τληκτὰ τεμάχια, ἔχονσι στίχους ἐπαινετούς. Ὁ
 Πύργος τῆς Βορδῶνης ἔχει στίχους ὁμοιοκαταλη-
 κτοῦς, γλαφυροῦς καὶ ῥέοντας, καὶ ἐν τεμάχιον εἰς
 ἱαμβικοὺς τριμέτρους, ἀκριβὲς τὸ μέτρον ἔχοντας.
 Εἰς δὲ ἁρμονικωτέρα εἶναι ἡ στιχουργία τῆς Σκι-
 ᾶς τοῦ Κωνσταντίνου, γεγραμμένης εἰς στροφὰς
 ἀναπαιστικῆς. Ἀμαρτήματα δὲ γλωσσικὰ σπάνια
 ἀπαντῶνται καὶ εἰς τὰ τέσσαρα ταῦτα ποιήματα.

Ὡς δὲ κατὰ τὰ προτέρηματα, οὕτω συμφωνοῦσι
 τὰ ποιητικὰ ταῦτα προῖοντα καὶ κατὰ τὰ ἐλατ-
 τώματα, ὧν ὅμως μετέχουσιν εἰς βαθμὸν διάφο-
 ρον. Εἰσὶ δὲ ταῦτα, πρῶτον μὲν ἡ ἀδόκιμος τῆς
 γλώσσης ὕψις, ἣν δὲν κωλύει ἡ καθαρότης αὐτῆς,
 καθὼς καλὴ ποιότης τοῦ στήμονος καὶ τῆς κρόκης
 δὲν ἐμποδίζει τὴν ὁθώνην νὰ εἶναι κακῶς ὑφασμέ-
 νη, ἡ βεβιασμένη ἐκφρασις ἐννοιῶν πολλάκις μὴ
 εὐκρινῶν μηδὲ λογικῶς ἀκριβῶν, ἡ χρῆσις εἰκόνων
 ἀπροσφύων καὶ ἐπιθέτων ἀκαταλλήλων· δεύτερον
 δὲ ἡ ἑλλειψὶς ποιητικοῦ χρωματισμοῦ εἰς τὴν
 γλώσσαν, καὶ ποιητικοῦ πυρὸς εἰς τὰς ιδέας καὶ
 τὴν φαντασίαν· καὶ τρίτον ἡ ἑλλειψὶς πιθανῆς καὶ
 ἐντέχνου πλοκῆς.

Ὁ Κολοκοτρῶνης ἄρχεται ἀπὸ . . . καταβολῆς
 κόσμου!

« Τὸν κόσμον ἐκ τοῦ μηδενὸς ὅποτε ἐπλαττοῦργει
 ὁ προαιώνιος Θεὸς . . . »

τότε ἐκλήθητο ἡ Ἑλένη εἰς τὰ πλεῦρά τοῦ πλάστου (ἂν καὶ τοῦτο δὲν συμφωνῇ ἐντελῶς πρὸς τὰ δόγματα τῆς Γραφῆς), καὶ ἐπετρυγγίζεν ὡς χρυσάλις ἐντὸς τοῦ Παρθένου· μετὰ τοῦτο δ' ἐστάλη ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐκάθητο εἰς σαλπρεϊρώδη θρόνον ἐν μέσῳ τούτων ὄλων. Ἀπὸ δὲ τῆς κοσμογονικῆς ταύτης ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος μεταβαίνομεν ἀμέσως εἰς τὸν Κολοκοτρώνην, ὅστις ὅμως τὸ πλεῖστον οὐδὲν ἄξιον ἐκυτοῦ πράττει, ἀλλὰ ψάλλει συνεχῶς, καὶ θαυλεῖ πρὸς τὰ πτηνὰ καὶ τὰ ὄρεα, ἀποτεινὼν αὐτοῖς κοινὰς τόπους ἀτελευτήτους. Τὰ δ' ἐπίλοιπα εἰσὶν ἀπλὴ ἱστορία, ἥς ἥρωες οὐδὲ καὶ παρίσταται ὁ Κολοκοτρώνης, διότι καὶ ἄλλοι παλαιοὶ ἀναφέρονται ἴσα πράττοντες πρὸς αὐτὸν ἢ καὶ πλείονα, ἀλλ' ἱστορίαν, ἕνεκα τῶν ἀνοικείων εἰκόνων καὶ τῆς χαλαρᾶς φρασσεολογίας, καὶ τοῦ πλήθους τῶν παρεκκλισίων λέξεων δι' ὧν βύονται τὰ τοῦ βυθμοῦ κεχρημένα, ἀπολέττα ὑπὸ τὸν κάλαμον τοῦ ποιητοῦ πᾶσαν τὴν ποιήσαν ἥτις περιστέφει αὐτὸν καθ' ἐκὺτὸν τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα. Τοῦ ποιήματος τούτου ἡ ἀρίστη περικοπὴ, ἂν καὶ ἀπ' αὐτῆς δὲν ἐλλείπουσιν ἐλαττώματα ὕψους (α), εἶναι ἴσως ἡ ἐν τῷ Δ'. ἄσφατι περιγραφὴ τῆς πυρπολήσεως τῆς Ναυαρχίδος ἐμπρὸς τῆς Χίου, ἥτις καὶ εἰς δύο ἄλλα τῶν παρουμενόντων ποιημάτων ἀπαντᾶται.

Ὅσον ἡ τοῦ Κολοκοτρώνη ὑπόθεσις εἶναι φιλή πάσης εὐρέσεως, τόπον πολὺπλοκος καὶ ἐξηρημένη εἶναι ἡ τοῦ Ἑλλήνος τῆς Κορίνθου, κρᾶμα ἐφευρέσεων τετριμμένων, οὔτε εἰς τὰ ἦθη στηριζομένων οὔτε εἰς τὴν πιθανότητα, οὔτε ζωογονουμένων ὑπὸ γνησίου σπινθήρος ποιητικοῦ, ἂν καὶ περιβάλλει αὐτὰς κέντρων ποιητικῆς φρασσεολογίας. Ἡρχίζεν ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις,

«ὅτε ὁ Μάρκος, βλαστὸς τῆς Ἑλλάδος ὡραῖος καὶ ἀνδρείος, ἔρχεται ἐξ Ἰταλίας κατ' εὐθείαν εἰς ἓνα κήπον τῆς Κορίνθου, ὅπου συνομιλεῖ τρυφερῶς μετὰ τῆς ἀγαπητῆς τοῦ Ἑλένης, λέγων αὐτῇ ὅτι ταλαντεύεται μετὰ δύο αἰσθημάτων, τοῦ νὰ μείνῃ παρ' αὐτῇ, ἢ νὰ τρέξῃ εἰς τὸν πόλεμον ὑπὲρ τῆς πατρίδος,

«ὅπως διατάζει ἐκλέγων τῶν δύο τῆς ἑνὸς φαστέρων»,

ὅπερ ὀλίγον ἄξιον τοῦ ἀνδρείου τούτου βλαστοῦ τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ἡ Ἑλένη ἀκούει τὰ φύλλα τοῦ κήπου κινούμενα, καὶ εὐθὺς τὸν βιάζει νὰ φύγῃ διὰ νὰ σωθῇ. Ὁ ἀνδρείος Μάρκος ὅμως, φρονῶν, φαίνεται, ὅτι δεινὴ θὰ ἦτον ἡ τύχη τοῦ ἄνδρος ἐπεὶ νὰ φεύγῃ πάντοτε καὶ πανταχοῦ ὅπου τὰ φύλλα σείονται, μένει, καὶ πράττει ἀφρόνως μένων καὶ μὴ πεισθεὶς εἰς τὸ προαίσθημα τῆς φίλης του, διότι ἡ φίλη του εἶχε καὶ μνηστῆρα, οὗτος δὲ εἶχε ῥῖνα ὀρεῖαν, καὶ μόλις ἀφικόμενον τὸν Μάρκον, τὸν ἐ-

νόησε, τὸν παρεκλούθησε, τὸν ἐπρόδωκεν εἰς τοὺς Τούρκους. ἐπὶ τίνι δεδομένῳ ἄγνωστον, τὴν συν-ἐλαβε δι' αὐτῶν, καὶ τὸν ἔρριψεν εἰς τὰς φυλακάς. Ἐνταῦθα δὲ ἔρχεται... ὅχι ἡ Ἑλένη, ἀλλὰ ἡ Μαρία του, ἡ γλυκεῖά του Μαρία, ἡ ἀρχαία του φίλη, — διότι ὑπάρχει ἀρχαία καὶ ὑπάρχει καὶ νέα φίλη του, — καὶ τὸν σώζει δρακοντεύουσα μετ' αὐτοῦ διὰ θαλάσσης. Ἀλλ' ἐπιδραμὸν πειρατικὸν πλοῖον, μετὰ πολλὰς σφαγὰς καὶ καταποντίσεις, τοὺς ἀναγκάζει νὰ σωθῶσι νηχόμενοι. Ἐπειτα ὁ Μάρκος φαίνεται μετὰ στρατιωτῶν, ψάλλων ὅτι θὰ συντρίβῃ τὰ μέλη τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος. Πρὶν ὅμως διαπράξῃ τοῦτο, ἔρχονται δύο ξένοι ὀπλοφόροι, καὶ ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ Μαρία του, ἡ παλαιά του φίλη, ἥτις μῆκας πολλοὺς τὸν ἐζητεῖ ματαίως, ἐν ᾧ αὐτὸς ὁ ἀνδρείος βλαστὸς, στρατηγὼν ἤδη, πιθανῶς δὲν ἐκρύπτετο. Ἀλλ' ἡ Μαρία, ἐννοοῦσα ὅτι ὁ Μάρκος δὲν τὴν ἠγάπα εἰμὴ ὡς ἀδελφός, καὶ μὴ ἀρκουμένη εἰς τοῦτο, περιφέρεται εἰς ἀγρίους βράχους, καὶ ψάλλει εἰς τὰ πτηνὰ καὶ εἰς τοὺς ποιμένας· ὁ δὲ Μάρκος, μέχρι οὗ θραύσῃ ἄλλων ἐχθρῶν μέλη, συλλαμβάνει τὸν ἀντεραστὴν του, τὸν μνηστῆρα τῆς Ἑλένης, ὡς προδότην δῆθεν, καὶ οἰκτρῶς ζητοῦντα ἔλεος, ὑποσχόμενον μετάνοιαν, διατάττει καὶ τὸν κρεμοῖν, ὁ ἀπάνθρωπος. Τότε ρθάνει ἡ Μαρία ῥακενδύτης, — ῥακενδύτης δὲ, διότι μόνον ὡς ἀδελφός ὁ Μάρκος τὴν ἀγαπᾷ, — ἀναγνωρίζει τὸν κρεμασθέντα ὡς ἀδελφόν τῆς, καὶ ἀράς προφέρουσα, ἐπιστρέφει πάλιν εἰς τὰ δάση. Μέχρι τούτου προχωρεῖ τὸ ποίημα, καὶ ἐνταῦθα ἐδύνατο νὰ λήξῃ, διότι ὁ ἀναγνώστης οὐδὲν ἐνδιαφέρεται νὰ μάθῃ περαιτέρω περὶ τῶν προσώπων αὐτοῦ, ὧν τὸ μὲν ἐκρεμάσθη, τὸ δὲ μαίνεται, τὸ δὲ, ἡ Ἑλένη, τῷ εἶναι ἀδιάφορον, ὡς μόλις φανέν, καὶ ὁ ἥρωας, ὁ Μάρκος, ὁ τὰς φίλης του χρονολογικῶς διειρὼν εἰς ἀρχαίας καὶ νέας, οὐδὲ συμπάθειαν ἐμπνέει, ἕνεκα μάλιστα τῆς ψυχρᾶς του ὁμότητος, καὶ τὴν τύχην του συνεπλήρωσε, στρατηγὼν ἤδη ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος· προκειμένου δὲ περὶ τοῦ ἀγῶνος, ὅστις ἀρξάμενος ἀπορροφᾷ πᾶν τὸ ἐνδιαφέρον, τίς φροντίζει ἂν ὁ Μάρκος θὰ νυμφευθῇ τὴν Ἑλένην, ἢ ἂν θὰ νυμφευθῇ τὴν Μαρίαν, ἢ ἂν διόλου θὰ νυμφευθῇ; Ἀλλὰ, κατ' ἐπιστολὴν τοῦ ποιητοῦ πρὸς τοὺς ἀγωνοδίκας, τὸ ποίημα ἔχει καὶ ἐξακολουθήσιν. Ὁ Μάρκος, ὅστις δὲν φαίνεται πολὺ λεπτὸν ἀρχὼν ἄνθρωπος, πείθει τὴν Ἑλένην νὰ τὸν νυμφευθῇ παρὰ τὴν θέλησιν τῶν γονέων τῆς, δὲν ἠξέουρομεν διατὶ ἀρνούμενων. Ἀλλ' ἐπέρχεται ἡ Μαρία καὶ ταραττει τοὺς γάμους τῶν, κατηγοροῦσα αὐτοῦ ὡς ἀχαρίστου, καὶ ὡς φονέως τοῦ μνηστῆρος τῆς Ἑλένης, ἥτις Ἑλένη τὸν ἐγκαταλείπει διὰ τοῦτο, ἂν καὶ, ἤδη νυμφευομένη, ἦτον εὐλογον ν' ἀδιαφορῇ πλέον διὰ τὸν ἄλλον, διὰ τὸν παλαιὸν μνηστῆρα, ὃν ἄλλως ἐνομιζομεν ὅτι ἐμίσει, καὶ ὃν καθὼ προδότην, ἔπρεπε νὰ θεωρῇ ὡς δικαίως τιμωρηθέντα. Ἐγκαταλιποῦσα δ' αὐτὸν, ἐπιστρέφει πρὸς τὸν πατέρα τῆς, ὅστις τὴν ἀποβάλλει, καὶ ἀποθνήσκων τὴν καταράται, αὐτὴ δὲ γίνεται μοναχὴ.

(α) Ὡς ὅταν λέγηται ὅτι οἱ Τούρκοι πατοῦντες ὅλοι πτώματα, τραγωδοῦσιν ἄπαντες, καὶ ὁ Κανάρης ἀφίνει τὰ Ψαρά κατ' ὀλίγον, καὶ εὐχαρὶς βλέπει τὰ σκῆπη τῶν Τούρκων, καὶ ὅταν βροντοκραῖ (ἀντὶ βροντοκραγεῖ), καὶ ἀφήρηπαξεν ἀντὶ ἀφήρηπαξε, καὶ ὅταν αἱ Χῖαι αἰχμαλωτίδες καιωνται μετὰ τῆς Ναυαρχίδος, ὡς εὖ οὐ μὲν θυμίσματα εὐγλωττῶς προσερεθίσαι, κτλ. κτλ.

Μοναχός δὲ γίνεται καὶ ὁ Μάρκος μετὰ τὸν ἀγῶνα, καθ' ὃν ἐξηκολούθησε πολεμῶν, καὶ ἐξομολογούμενος μίαν ἐσπέραν εἰς τὸν ἡγούμενον, τῷ λέγει ὅτι ἀπὸ τῆς ποτὶ τὸ σῶμα τῆς μνηστῆς του, τῆς μοναχῆς Ἑλένης, πνιγείσῃ ἐν ναυαγίῳ, καὶ ἀναγνωρίζεται μέχρι τέλους ἀδελφός τῆς Μαρίας καὶ τοῦ ἀντεραστοῦ του ὃν ἐκρέμασε, καὶ υἱός τοῦ ἡγουμένου, δι' ὃ ἀπέρχεται εἰς σπήλαια καὶ ὄρη, καὶ ἐξ ἐνὸς τῶν ὑψηλοτέρων ρίπτεται εἰς ποταμὸν καὶ πνίγεται.

Ἰσως τοσοῦτον δὲν θὰ ἐνδιετρίβομεν εἰς τὴν ἐξιστορίαν τῶν ἐναγωνίων περιπετειῶν τοῦ ποιήματος τούτου, ἂν δὲν ἐνομιζομεν καλὸν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἀπὸ τίνος χρόνου οἱ πλείστοι τῶν ποιητῶν ἡμῶν ἤρωες, ἀφ' οὗ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦσαν πολεμοῦσιν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, δέχονται τὴν ἐρωμένην των, ἐρχομένην ὑπὸ ἀνδρικὸν ἐνδυμα νὰ συμπολεμήσῃ μετ' αὐτῶν, ἔπειτα γίνονται μοναχοί, ἔπειτα ἐξομολογοῦνται, ἔπειτα ἀναγνωρίζονται ἀδελφοὶ τῶν ἐρωμένων των καὶ υἱοὶ τῶν ἐξομολογητῶν των, καὶ ἔπειτα ἀποθνήσκουσιν. Ὅλοι ἔχουσι συγγενικὴν τινα φυσιογνωμίαν, ὅλοι φαίνονται ὑπὸ τὸν αὐτὸν γεννηθέντες ἀστέρας, ἀστέρας ὅμως οὐ αἱ ἀκτίνες σπανίως διαλύουσι τὴν περιβάλλουσαν αὐτοὺς ἀτμοσφαῖραν ψυχρολογιῶν καὶ ἀπιθανότητων.

Ὁ αὐτὸς ποιητὴς συγκαθυπέβαλε καὶ δύο ἑλεγείας, τὸν Θάνατον καὶ τὴν Μελαγχολίαν, ἐν στίχοις ὁμοιοκαταληκτοῖς οὐχὶ κακοῖς, κοινῶν τόπων φορτικὴν ἐπανάληψιν.

Ὁ δὲ Πύργος τῆς Βορδῶνης ἔχει ὑπόθεσιν πεζὴν ὅλως, ἀπιθάνως συνυφασμένην. Ἡ Κυρία Παχυγιάννη, κάτοικος τοῦ πύργου, ἔχει κρίσιν δι' ἓνα κῆπον πρὸς τὸν Μεχμέτ Ἑμίνην, διοικητὴν τοῦ Μιστραῦ, καὶ τὴν κερδίζει. Κατ' αὐτῆς στέλλει ὁ Ἑμίνης πρὸς ἐκδίκησιν ληστὰς· αὐτὴ δὲ, καὶ τοὶ ἑγκαίρως εἰδοποιηθεῖσα, μένει μόνη εἰς τὸν πύργον μετὰ τῆς θυγατρὸς τῆς καὶ δύο γεροντισσῶν, χωρὶς οὐδ' ἐνὸς κἄν ὑπηρετοῦ, καὶ τὴν νύκτα, ὅταν οἱ λησταὶ ἐπέρχωνται, φονεῖει προχειρῶς ἢ ἰδίᾳ τρεῖς τέσσαρας καὶ τὸν ἀρχιληστήν, καὶ ἔπειτα καταβιβάζει ἀπὸ τὸ παράθυρον, διὰ νὰ φύγῃ εἰς τὰ ὄρη τὴν θυγατέρα τῆς μετὰ μιᾶς τῶν δύο γυναικῶν. Ἐπὶ τῆς φυγῆς των δὲ συλλαμβάνονται, οὐχὶ μὲν ὑπὸ τῶν ληστῶν, ὡς ἦτον λίαν ἐνδεχόμενον, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Σελίμη, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἑμίνης, ὃς τις ἡγάπα τὴν κόρην, καὶ τῇ ἔψαλλε πρὸ καιροῦ μυστηριώδη ᾠδα ἐκ τοῦ ἀπέναντι λόφου, καὶ ὅστις ἔκων ἔκουσιν τὴν φέρει εἰς μοναστήριον, καὶ ἐκεῖ βαπτισθεὶς τὴν νυμφεύεται. Μεταξὺ δὲ βαπτιζόμενος ἀναγνωρίζεται (ἰδοὺ, ἀναγνωρίζεται καὶ αὐτός!) υἱὸς τοῦ ἀναδόχου του. Ἐπέρχεται δὲ καὶ εἰδήσις ὅτι ὁ Ἑμίνης ἀπέθανεν ἀπόπληκτος,

« καὶ οἱ νεόνυμφοι, ἀφ' οὗ τὴν εὐλογίαν
ἐδέχθησαν τῶν μοναχῶν, εὐθὺς μετὰ τὸν δεῖπνον
ἀπῆλθον ἵνα εὐρώσιν ἄλλοι τὸν φίλον ὕπνον ! »

Ἡ δ' ὑπόθεσις τῆς Σκιᾶς τοῦ Κωνσταντίνου εἶ-

ναι κατὰ τοῦτο συγγενεστέρα πρὸς τὴν τοῦ Κολοκοτρώνου, ὅτι εἶναι καὶ αὐτὴ καθαρὰ ἱστορία, δραματικωτάτου συμβάντος, τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, περὶ ἣν ἀρήγησις, καὶ τοὶ πολλὰς ἔχουσα τὰς παρεκβάσεις καὶ τὰς ἐπιφωνήσεις. Ὁ Κωνσταντῖνος μάλιστα, ἀπὸ τῆς 37 στροφῆς, ἐν ἣ λέγει ὅτι τῆς προδούσης τὴν Κωνσταντινούπολιν « φίλης Εὐρώπης, ὁ καιρὸς θ' ἀποπλήρη τὴν ὄφρυν δι' ἔργων φιλίας, καὶ ὅτι « πολλοὺς θὰ γεννήσῃ υἱοὺς Βεραγγέρους », ὡς ἂν ἦν ὁ Βεραγγέρος ὁ μόνος ἢ ὁ ὑπατος τῶν φιλελλήνων, λαμβάνει μέχρι τῆς 54 στροφῆς ὕψος ἐφημεριδογράφου μᾶλλον ἢ πνεύματος μακαρίου, γνωρίζοντας καὶ ἀναγγέλλοντος τὰς βουλὰς τοῦ Ὑψίστου.

Μετὰ τὰ ποιήματα δὲ ταῦτα, ἀπαντῶνται τρία ἕτερα, τοῦτο ἔχοντα τὸ κοινὸν πρὸς ἄλληλα, ὅτι εἰσὶ τὰ μόνᾳ ἀνήκοντα εἰς τὸ καθαρῶς λυρικὸν εἶδος. Ἡ λυρικὴ ποιήσις, στερουμένη πλοκῆς, εὐρέσεως καὶ ἡθοποιήσεως, εἶναι ἀπλῶς ἡ κραυγὴ τῆς καρδίας, ἡ διὰ μουςτοπνεύστου γλώσσης ἀποκάλυψις ποιητικῶν αἰσθημάτων καὶ ἰδεῶν. Τὰ ἀφευκτα ἐπομένως αὐτῆς προσόντα εἰσὶν, ὕψος ἰδεῶν, θερμότης αἰσθημάτων, στιχουργίας ἀρμονία, γλώσσης κάλλος καὶ ἐντέλεια. Τὸ ἐν ἐκ τῶν προκείμενων ποιημάτων, Ἡ νεανικὴ καρδία ἐπιγραφόμενον, ¹ στερεῖται πασῶν τούτων τῶν ιδιοτήτων σχεδὸν ἐντελῶς, καὶ λυπηρὸν θὰ ἐλογιζόμεθα, ἂν σπουδαίως ὁ ποιητὴς αὐτοῦ φρονῇ ὅ,τι λέγει ἐν τῇ 105. στροφῇ τῆς δευτέρας ᾠδῆς του, ὅτι « ἡ ποιήσις εἶναι τῆς ζωῆς του τὸ μόνον μέλλον. »

Ἀσυγκρίτως τούτων ἀνώτεραι εἰσὶν αἱ λυρικαὶ συνθέσεις αἱ ἐπιγραφόμεναι « Ἐμπνεύσεις », αἵτινες δὲν εἶναι μὲν ἀπῆλλαγμένα ἐλαττωμάτων περὶ τὴν φρασσεολογίαν καὶ κυριολεξίαν (α), ἔχουσι δὲ καὶ ἀσθενῆ χωρία, ὡς τὴν οὐχὶ ἀξίως ἐκυτῆς περιγραφομένην φοβερὰν σκηνὴν τοῦ Ζαλόγγου, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἔχουσι τὰ ἐπαινετὰ, στιχουργίαν μὲν ἀκριβῆ καὶ ἀρμονικὴν, γλῶσσαν δὲ πολλάκις καλῶς κεχρωματισμένην, καὶ θερμότητα ποιήσεως εἰς τὸ αἶσθημα, καὶ εὐτυχεῖς τινες ἰδέαις πρωτοτύπως ἐκφραζόμενας. Ἐντονοὶ εἰσὶν αἱ ἀκόλουθοι στροφαὶ πρὸς τοὺς ὑπὸ ζυγὸν Ἡπειρώτας·

« Ἀπ' ἐδῶ, ἀπὸ τῶν βράχων, ὅθεν ὁ Φλεγέθων ῥέει,
καὶ τὰ βέεματά του σῦρει ὁ βραγχώδης Κωκυτός,
« ὦ! ποσάκις δὲν ἐφάνη ὁ γενναῖος νὰ παλαίῃ
τοῦ Σουλίου ἀετός! »

« Μὲ παλάμην ὀπλοφόρον εἰς πυρίτιδος καπνοῦς
ἢ Σουλιώτισσα παρθένος ἐκ τῶν μαύρων τῆς ὁρέων
ὡς μετέωρον ποσάκις δὲν ἐπέλαμψεν ὠραῖον,
τὸν Ἄλῃν καταπτοῦσα μὲ θανάτου κεραυνούς! »

(α) Χ λ ὅ η θ ο λ ῆ (σ. 13), δάκρυ ἰσχυρόν (σ. 15)
κρύσταλλα (ἐπιθετικῶς) πλευρά (σ. 4), τὰ βήματα
ἐξενταλοῦντα μόνον τὸν συριγμόν τῆς αὐ-
ρας (αὐτ.), ὅτι ὁ ποιητὴς εἶναι εἰκὼν ἀσθενοῦς γυναικὸς
(σ. 13), καὶ κλαίει ὡς παιδίον, ὅταν τὸ θεῖον μητρικὸν
(αὐτ.) κτλ.

«Πᾶσα δρῶς δὲν ἦτο Κλέπτου φιλελεύθερος σημαία,
πᾶσα φωλεὰ θηρίου φωλεὰ ἀρμπτωλοῦ;
Τότε ἐσφρίγα, τότε εἶχ' ἡλικία γραῖα, νέα,
ἄλλου σπείρουσα τὸν τρόμον καὶ τὸν θάνατον ἄλλου.»

«Πᾶσα ῥάγιν, πᾶσα πέτρα, τὰ ὑψώματα, τὰ ὄρη,
τῆς ἀνδρείας σὰς δὲν καίνται. Μαισωλεῖα ὑψηλά;
Πῶς ἀπέμαθεν ἡ χεὶρ σὰς τίσον εὐκυλὰ τὸ δόρυ,
καὶ ἡ ὄψις σὰς ἐν μέσῳ τῶν κινδύνων νὰ γελᾷ;»

καὶ καλά: αὐταὶ αἱ ἐκ τῆς ὁδῆς πρὸς τὴν ἀνοιξιν

«Εἰς τὴν ἐρμῆν στήθην μου, ὦ χελιδόν, τί θέλεις;
μὴ θορυβῆς τὰς σκέψεις μου, ἀπόδημον πτηνόν.
Ἄν στεναγμοὺς μὲ στεναγμοὺς νὰ συνενώσῃς μέλλου,
ὅν νὰ μεμψῇς τὸν οὐρανόν,
πληροῦσόν με· ἀλλ' ἐάν ἡ ἀνοιξὶς σὲ στέλλῃ
τοῦ ἐρχομοῦ τῆς πρὸς ἐμὲ χαρμίστουρον Ἑρμῆν,
ἐάν ἐκείνην ψάλλῃς τῆς γλώσσης σου τὰ μέλη,
δὲν ἤλθες εἰς κατάλητον, ὦ χελιδόν, στιγμήν.»

ὅπου ὁμοῦς ἡ πεζὴ φράσις α εἰς κατάλητον στιγμήν ἢ δὲν ἀρμόζει εἰς τὴν εὐγένειαν τῆς λυρικῆς ποιήσεως. Καὶ ποίησιν περιέχει τὸ τέλος τοῦτο τῆς ὁδῆς εἰς τὸν θάνατον τοῦ Ιούδα·

«Ὡς φέρετρον τοὺς ὄμους τῶν εἰς τὸ φοικτὸν φορτίον
προσέφερον οἱ δαίμονες, καὶ εἰς τὸν ἄδην κάτω
τὸ θυμὸν καταβίβαζον τῶν μαύρων Ἑριννύων,
ἐν ᾧ τὴν ἀμαρτίαν τοῦ εἰσέει κατηράτο.»

«Ἀλλ' ὅτε τοῦ Ἀγέροντος προσήγγισαν τὸ βῆμα,
τὸ βῆμα δρόμον ἤλλαξε, φρεσίνων τῶν δαιμόνων.
Ὁ Κέρβερος ἐβίγησε καταπληγείς, καὶ μόνον
ὁ Κάϊν ἐπλησίασε τὸ ἀδελφόν του πνεῦμα.»

Προτερήματα ἀνάλογα τοῖς τῶν ἐμπνεύσεων τούτων ἔχει καὶ ἡ ἑτέρα συλλογὴ, ἡ ἐπιγραφομένη α Ποιημάτων ἢ, κάλλος στιχουργίας, ἀκριβείαν καὶ καθαρότητα γλώσσης, φράσεως πλοκὴν ἑντονον καὶ ἐπιμελῆ, ἂν οὐχὶ πάντοτε (α), ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ ἐν γένει αἰσθησιν τοῦ καλοῦ ἐν τῇ γλώσσῃ. Ὑπὸ δὲ τὸ ἐν γένει καλὸν αὐτῶν περιβλήμα, περιέχουσι τὰ δοκίμια ταῦτα μεταξὺ τινῶν ἀσημοτέρων, καὶ τινῶν κοινῶν τόπων, συχνά τ' ἀπαδεικνύοντα καὶ φαντασίας πλοῦτον καὶ αἰσθηματικὸς περιουσίαν, ὡς εἶναι τὸ ποιημάτιον τὸ ἐπιγραφόμενον α Ἀγαλμα ἢ.

(α) Ὁμοιοκαταληξία τῆς ληγουσῆς οὐχὶ ἀκριβής. Ἐχθρὸς = ποδερὸν. (στ. 122 καὶ 126), κατὰ παράβλησιν. «Οἱ ἤχροι εἰς παῦ τῆς φωνῆς σου» (στ. 524), στίχος παράπλετος. Πολλὰ ἐστὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ, ἴσως παρὰρρέματα τῆς ἀνταγραφῆς, διότι δὲν ἀπαντῶνται ἐν ὁμοιοκαταληξίᾳ. «Ἐκαμεὶς θύματα» (στ. 54), ψεκτίον. Ὁμοίως «νέφος φρεσὶ τοῦ θανάτου ἀπειλοῦν τὰ τέκνα τοῦ» (στ. 214)· ἰσχυρῶς δὲ ὁ πλοῦσιος «εἶδε τὰ βόακα πῶν πανήτειν, καὶ ἐξήφανε τὴν σὺν τῷ νεῖρον τῆς τρυφῆς ἡλῆς ἀπάτης», κατὰ

«Ἦτον ὥραϊον ἀγαλμα ἑρχαιοτάτων χρόνων,
σωθὲν ἐκ τῶν κατακτητῶν, σωθὲν ἐκ τῶν αἰώνων.
Θλίβιν τινα ἐξέφραξεν ἡ εὐγενὴς μορφή του,
καὶ ἔργον μεγαλοφυΐας ἐφαίνετο τεχνίτου.»

Τοῦτο ἐπικαλεῖται ὁ ποιητὴς ὡς μάρτυρα τῶν ἡμερῶν ἐφ' ὧν ἵστατο ἰδρυμένον, καὶ δι' αὐτοῦ παριστᾷ εὐφυῶς μικρογραφίαν τῆς ἀρχαιότητος. Δὲν νομίζομεν δὲ δίκαιον νὰ ἐγκαταλειψώμεν τὸν καλὰ ὑποσχόμενον ποιητὴν τοῦτον, χωρὶς νὰ παραθέσωμεν καὶ ἐξ αὐτοῦ καὶ τι παράδειγμα, καὶ ὡς τοιοῦτον ἐκλέγομεν μέρος τοῦ ποιηματίου τοῦ ἐπιγραφομένου α Ὁ μέγας Ἐπαίτης. α

«Ἄνεμος πνεαὶ ψυχρὰς χειμῶνος,
καὶ ἦδη σπῶμα παχὺ χιόνος
τὴν γῆν καλύπτει.
Εἶναι κλεισμένη πᾶσα οἰκία
εἰς τὸ χωρίον, καὶ ἡ ἐστία
σπινθήρας ῥίπτει.»

«Ἐπαίτης ἵσταται εἰς πρὸ θύρας,
καὶ ἐξ ἡμιθώραστοῦ ἐκχέει λύρας
ψῆδας γλυκαίας.
Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ εἶν' ἐσθεσμένοι,
καὶ μ' ὄλον τοῦτο ἐντὸς τῶν μῆνι
πῦρ εὐφύας.»

«Ἀνοίξατέ μου, ἀνοίξατέ μου!
Αἱ χεῖρες ἦδη αἱ γηραιαὶ μου
παγώνουν, φίλοι.
Σχεδὸν ἐξέλιπον ἡ ψυχὴ μου,
καὶ παγωμένη φεύγ' ἡ πνοή μου
ἀπὸ τὰ χεῖλη.»

«Ἄσυλον δότε μοι στιγμαῖον,
καὶ θά σῃς ψάλλω ἔσχα ὥραϊον.
Στάγμα μόνον
μ' ἀρκεῖ, καὶ ἄρτου μικρὸν ψυχλόν,
ἀφ' οὗ διαίτω, πεινῶν, τὸν βίον,
καὶ ζῶ παγώνων.»

«Ναί, θά σῃς ψάλλω ἔσχα ὥραϊον,
ἔργ' ἀθανάτων καὶ ἡμιθέων
ἢ καὶ ἀνθρώπων,
ἔργα θά εἴπω μαχῶν ὀργίλα,
θὰ περιγράψω ἔσθ' ἡ ποικίλα
ποικίλων τόπων.»

«Θ' ἀπεριβλήτω στρατὸν ἡρώων
ἀπανταγρῶν δραμόντ' ἀθρόον
πρὸς τὸν ἀγῶνα,
ὅπου ὑπῆρχε ποτὲ ἡ Τροία,
καὶ ὅπου σήμερον τὰ θηρία
πλανῶνται μένα.»

«Θὰ περιγράψω τοῦ Ἀχιλλέως
τὰς πράξεις, ὅσο θνητὸς καὶ νέος
ἔπραξε θεῖα,
πῶς ἠγωνίσθη αὐτὸς μεγάλως
εἰς τὸν ἀγῶνα, εἰς ἐν τὸ κάλλος
ὑπὲρ αἰτία.»

• Πῶς τῆς ἰθάκης ὁ Ἄναξ γέρον
πρὸς μακρὰς γῆρας τὸ βῆμα φέρων
ἀπεπλανήθη.
Ἐκεῖ δὲ πόσος ἤκουσε γλώσσας
κ' ἐθῶν σωρείας εἶδεν ὀπίστας,
κ' ἔραθεν ἤθη.

• Ἀλλὰ ἡ θύελλα ἐπικυβάνει,
καὶ νῆα μὲ σῶσθ' οὐδεὶς ἐφάνη.
οἱ ἐνοικοῦντες
θερμοὶ παρύνοντα λησιμονοῦσι,
καὶ τὸν ἐπαίτην περιφρονοῦσι
αὐτοὶ πλατυοῦντες.

• Ἀνοίξετέ μοι. Τυφλὸς καὶ γέρον,
βῆμα κλονοῦμενον περιφέρων
τοσοῦτον χρόνον,
παντοῦ εὗρισκω σκληρὰς καρδίας,
παντοῦ βλαπτοὺς καὶ κακουχίας,
παντοῦ τὸν πόνον.

• Πλανῶμαι πάντοτε συναθροίζων
γνώσεις, καὶ ἅμα διασκορπίζων
τὰ ὅσμά μου.
Ἀλλ' οὐδ' ἡ μνήμη μου κῆν θὰ ζήσῃ,
κ' ἡ πλῆξ τοῦ τάφου μου θὰ ἐγκλείσῃ
καὶ τ' ὄνομά μου.

• Ἐν μέσῳ τῶσων δεινῶν καὶ πόνων
μὲ παρηγόρειν ἐλπίδες μόνον
ἀθανασίας.
Γενεῆς ἄλλας δικαιοτέρας
ἤλπισα μάτην. Ἴδού τὸ πέρας
ζωῆς ἀθλίας.

• Ἢ ὦρα ἔρθετε τοῦ θανάτου,
ἐνῶ εἰς ὄνειρα ἀθανάτου
ἐπλεον κλέους,
καὶ μάλισ' ὄρων ἀσθενὲς σῶμα,
ἤλπιζον, ὄφρων ἐγὼ, ἀκόμα
κχιροὺς ὠραίους! = . . .

Ἀλλ' αἶφνης ἔπαυσεν ἡ ψῆχ' αὐτοῦ,
ἡ λύρα ἔπεσε, τοῦ πρεσβύτου
κτῆμα ἀρχαῖον.
Ὁ τελευταῖος δὲ ταύτης στόνος
μὲ τὴν ἐσχάτην πνοήν του μόνος
ἐμίχθη κλαίον.

Καὶ μὲ χιόνος τὸ πρῶτ' στρώμα
ποιμὴν εἰς εὖρε γέροντος πεῶμα
κεκλυμμένον.
Ἐκράτει ἔτι παρὰ τὴν χεῖρα
λύραν, κ' εἰς ταύτην «Ὁμήρου» λύρα
ἦν γεγραμμένον.

κ. τ. λ.

Ἔτερον δὲ τῶν *Ποιημάτων* τούτων, ἐπιγραφόμενον α πρὸς τὸν *Κανάρην*, β περιέχει τὴν αὐτὴν σκηνὴν ἣτις περιγράφεται καὶ ἐν τῷ *Κολοκοτρώνη*, τὴν τῆς ἐν Χίῳ πυρπολήσεως τῆς Ναυαρχίδος, πολὺ ὁμῶς ἐκείνης καλλιπέστερον. Πικρατρέχομεν ὁμῶς αὐτὴν, διότι ὑπ' ὅψιν ἔχομεν καὶ τρίτην τοῦ αὐτοῦ ἀνδραγαθήματος ἐξεκόνισιν, ἀμφοτέρων τῶν ἄλλων ζωηροτέραν καὶ ποιητικωτέραν, καὶ περιεχομένην ἐν ποιήματι ἄγοντι ἡμᾶς εἰς τὸ τελευταῖον ὁροπέδιον, ἐρ' οὐ θάλλουσι τὰ κάλλιστα τῶν κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος φυντῶν ποιητικῶν προϊόντων. Τῆς κατηγορίας ὅν τοῦτο τῶν ἐπικῶν ἡ διηγηματικῶν ποιημάτων, ἐπιγράφεται «*Ἄγιος Μηναῖς*, β καὶ διαπρέπει μετὰ τῶν ἀξιολογωτάτων ἐν τοῖς ὑποβληθείσιν, ἃν καὶ ὑπερβολικὴν εὖραμεν τὴν εἰς ἑαυτὸν πεποιθήσιν τοῦ ποιητοῦ, ἀξιούντας ἐν τῇ ἄλλως ὠραία πρὸς τοὺς κριτὰς προσφωνήσει του, ν' ἀντιπαραβληθῇ πρὸς ἕνα τῶν συνεχέστερον στεφέντων ἐν τοῖς ἀγῶσι τούτοις, ὃν καὶ εἰρωνεύεται, λέγων·

« καὶ μὲ τοὺς ἑξαμέτρους του, ἐξάπηχ' οὐκ ἔστι πλάτος,
ὁ φίλος Ὀρφανίδης μας δὲν μὲ πτοεῖ συγγραφεὺν »

διότι, ἃν καὶ τὸ ποίημά του ἔχῃ πολλὰς ἀρετάς, δι' ἃς δύναται ὁ ποιητὴς νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐφάμιλλος τῶν προαριστευσάντων, ἔχει ὁμῶς καὶ ἐλαττώματα, δι' ἃ ἐπρεπε νὰ πτοηθῇ τὴν σύγκρισιν προκαλῶν πρὸς ἕνα τῶν μᾶλλον εὐδοκίμησάντων μετὰ αὐτῶν.

Ἀρχόμεθα δ' ἀπὸ τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ ποιήματος τούτου, καθ' ὃ θεωροῦντες αὐτὰ ὡς ἡττονα τῶν προτερημάτων, καὶ εἰς αὐτὰ θέλομεν λεπτολόγως μᾶλλον ἐνδιατρίψει, διότι ὅσο πλησιέστερον τῆς ἐντελείας τὸ ποίημα, τόσο ἀξιώτερον προσοχῆς, ὅσο χρηστοτέρας παρέχει ἐλπίδας ὁ ποιητὴς, τόσο ἀφθονώτερος πρέπει νὰ δαψιλεύηται ὁ σπόρος τῆς ἐπικρίσεως, καθὼς δυνάμενος ποτὲ ἐκ γονίμου ἐδάφους νὰ βλαστήσῃ γενναίους καρπούς. Ἀλλως τε εἰς καλὸν ποίημα δύναται τις νὰ καταδείξῃ λεπτομερῶς ἐλαττώματα· εἰς δὲ κακόν, τί νὰ καταδείξῃ ὅταν εἶναι ὅλον ἐλάττωμα;

Καὶ ὡς μὲν πρὸς τὴν στιχουργίαν, πλὴν τῆς ἀτελοῦς εἰς τὴν λήγουσαν ὁμοιοκαταληξίας, ἀπαντῶνται καὶ τινες, σπάνιοι ὁμῶς, τραχεῖς ἢ παράτονοι στίχοι (α), καὶ τὸ αἰσθηματικὸν ἐνδομύχως (Α, Β), πρέπει ὡς ἀτέλεια νὰ θεωρηθῇ, διότι εἰς τὴν καθαρὰν τοῦ ὅλου ποιήματος γλώσσαν δὲν ἐγχωρεῖ ἡ ταιαύτη τῶν φωνηέντων συναλοιφή, ἡ δ' ἐκθλιψίς ἐστὶ τραχεῖα. Ὁμοίως δὲ καὶ ὑπὸ τὴν γλωσσικὴν ἐποψίν ἀπάδει πρὸς τὸ λοιπὸν καθαρεῦον ὕψος ἡ συγκοπὴ ἐ τὸν ἐ τὴν, καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ καὶ τοῖς χυδαίοις ὀλίγον συνήθης κεῖνος (Γ, 15), καὶ τοι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀπαντωμένη. Ὁμοίως μεμεσῶμεθα καὶ τὴν γενικὴν δὲν ὁμοίαν

(α) «Κ' ἦς πινος οὐτ' ἐφάγῃ» (Α, 2). «Ἐν μ' ἐσφ' οἱ γῆς ἐρπῆς» (Α, 8). «Κ' ὅσθ' ἀνθ' ἡ λαπτόν φρικασμένο» (Α, 18), κτλ.

τοῦ πατρὸς (Α, 3), καὶ ὠφελοῦμεθα μάλιστα τῆς περιστάσεως ὅτι ἐνετύχουμεν τῷ κακοζήλῳ τούτῳ ιδιωτισμῷ οὐχὶ μόνον ἐν ἐκείνοις τοῖς ποιήμασιν, ἐν οἷς οὐδὲν ὑγιές, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐνὶ τῶν δοκιμωτέρων, ὅπως ἐξανιστῶμεν κατ' αὐτοῦ, κινδυνεύοντος, ἀπὸ τοῦ βαθυτάτου ἀντλου τῆς χυδαιολογίας νὰ κατακλύσῃ τὴν σημερινὴν ἡμῶν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν, καὶ προστατευομένου ὑπὸ τινων, θεωρούντων ὡς ἀπόπνεον κλασικὴν χάριν τὸ καὶ μοῦ εἶπες καὶ σοῦ εἶπα, καὶ δι' ἀσχυριζομένων ὅτι τὴν ἀρχαίαν καὶ παρ' ἡμῖν τόσον εὐκόλως καθιερωθεῖσαν δοτικὴν πρέπει ν' ἀντικαθιστῶμεν οὐχὶ καὶ διὰ τῆς ἐν κοινῇ χρήσει αἰτιατικῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς γενικῆς, ἐπὶ τῷ κωμικῷ λόγῳ ὅτι ἀμφότεραι εἰσὶ πλάγλαι πτώσεις· καὶ ἕτερα δὲ τινὰ ἀπαντῶνται τὰ κατακριτέα ἐν τῷ ποιήματι, καὶ ὑπὸ τὴν ἐποῦν τῆς γραμματικῆς ἀκριβοῦς, καὶ ὑπὸ τὴν ἐτι σπουδαιότεραν τῆς φράσεως καὶ τοῦ ὅρου, ὧν παραδείγματα συντομίας χάριν παραπέμπομεν εἰς σημείωσιν (α).

Ἀλλὰ τὸ κυριώτερον τῶν ἐλαττωμάτων εἶναι, νομίζομεν, ἡ τοῦ μύθου τοῦ πονήματος εὗρεσις καὶ διασκευή. Ξένος περὶ ἐσπέραν ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἐν Χίῳ ἐρημευκλήσιον τοῦ ἁγ. Μηνᾶ, καὶ ἐδαρυθῆναι ἀναπολὼν τὰς σφαγὰς ὧν ἡ θέσις αὕτη ὑπῆρξεν ἐν τῶν φοβερῶν θεάτρων, διότι καὶ αὐτὸς ἦν τῆς σκηνῆς ἐκείνης ἥρωας καὶ θῦμα. Βλέπων δὲ αὐτὸν γέροντες ἱερεῖς, καὶ ἐννοῶν ὅτι

« μέγας πόλεμος τελεῖται ἀσθημάτων
ἀνίας, παθμάτων,
ἐνέος ἀγνῆς ψυχῆς ».

καὶ ἀκούων αὐτὸν « ἐκφωνοῦντα φρικαλέως » ὅτι τὴν κόλασιν αὐτὴν τὴν κλείει εἰς τὰ στήθη », « ἐθλίβη καὶ αὐτὸς », καὶ τῷ λέγει ὅτι ὁμιλεῖ πρὸς « δυστυχέστερον » αὐτοῦ, διότι

« καὶ ὑπὸ μέτωπον ὠχρὸν
καὶ ἐρρυθισμένον
δὲν κρύπται ὠπλισμένον
κ' ἱερὸν συνειδὸς ».

ἐνῷ αὐτοῦ τὴν ψυχὴν « φλέγει κρατὴρ παθῶν σφοδρῶν ». Ἀφ' οὗ δ' οὕτως ἐκ πρώτης ὀψεως ἐνεπιστεύθησαν ἀλλήλοις ὅτι μεγάλα ἦσαν τὰ δυστυχήματα καὶ τὰ πάθη των, προσέρχονται εἰς τοῦ νχοῦ τὴν πόλιν, ὅπου

(α) « Ἀκρομυθῆ » (Α, 4), λέξις λατινική· « Ἐγγηράσας » (Α, 7), ἀντὶ γηράσας· « Δακρυβρεχέας » (Α, 13), ἀντὶ δακρύδρεκτον· « Ἐγγίξω » (Α, 20), ἀντὶ ἐγγίσω.

« Ἡ ἄλλη χεὶρ μ' ἀθυμία »

τὸ μέτωπον κρατεῖ,

ὡς « Ἄνθρωπος, ὅστις ζητεῖ, κτλ. » (Α, 6)

« Ἡ χεὶρ δὲν κρατεῖ μ' ἀθυμίαν, οὕτως ὁμοιάζει ἀνθρώπον. » « Ἐν μέσῳ σιγῆς » (Α, 3) γενικόν. « Φοβερά αἰσθήματα » (Αὐτ.) τὰ ἐμπνεόμενα ὑπὸ ἡχοῦ. « Φρικαλέως ἐκφωνεῖ » (Α, 9). « Τὸ πάθος κινεῖ τὸ βάθος τῶν στερνῶν » (Αὐτ.). « Τελεῖται πόλεμος » (Α, 13). « Λύπη ἀλγος » (Αὐτ.), ὅπου τὸ ἐπίθετον παρέλκει. « Ἐπερμύττει » τοῦτο ἐγθρῶς (Β, 1). « Σμῆνος ἐφύλλων » (Γ, 15). « Ἀπὸ τῶν ὅρων ἐμπλήκτοισι » (Αὐτ.), κτλ.

« ἐβρῆναι τρίτον πλάσμα ἐπίσης δυστυχῆς »

« γυνὴ προδεσχυῖα, ἀλλ' ἐπὶ θελκτικῇ ».

« Ἀκόμα ἐν θῦμα συμφορᾶς » λέγει ὁ ἱερεὺς πρὸς τὸν ξένον, προσθέτων ὅτι « οὔτε τ' ὄνομα γνωστὸν τῷ εἶναι τῆς ἀθλίας ». Τότε ὁ ξένος διηγεῖται τὴν ἱστορίαν του εἰς τὸν ἱερέα, καὶ εἶναι « ὁ τῶν παθμάτων του βαρὺς ὁρμαθὸς » ὅτι παρευρέθη εἰς τὴν σφαγὴν τῆς Χίου, καὶ ἀπώλεσεν ἐκεῖ τὸν πατέρα καὶ τὴν ἐρωμένην του. Ἀλλ' ἐκεῖ ἐξέρχεται τοῦ ναοῦ ἡ προδεσχυῖα γυνή, καὶ « μετ' εὐήχου θερμῆς στοναχῆς » ἀνακράζουσα « Παῦλε, Παῦλέ μου », ἀναγνωρίζει ἐν τῷ ξένῳ τὸν ἐραστὴν τῆς, ὡς καὶ ὁ ξένος ἐν τῇ προδεσχυῖα γυναικὶ ἀναγνωρίζει τὴν ἐρωμένην του Ἀγαθὴν. Καὶ τότε αὐτὴ, « μετὰ μικρὰν ἀλλ' εὐγλωττον σιγὴν ἀχμαίου πάθους », διηγεῖται πῶς ἀπέφυγε νὰ γίνῃ γυνὴ τοῦ ἀρπαγῆς τῆς Ὀθωμανοῦ, ὅστις ἐνίοτε μετεχειρίζετο τὰς παρακλήσεις ἐνίοτε δὲ τὰς ἀπειλάς· πῶς δ' ὅταν μίαν ἡμέραν ἐντελῶς ἐξεμάνη κατ' αὐτῆς, αἰφνης ἰδὼν ἕνα σταυρὸν ὃν αὐτὴ ἐφόρει, ἐκυριεύθη ὑπὸ φρίκης, τὴν ἀφῆκεν ἐλευθέραν καὶ ἔφυγε. Τότε δ' ἐλθούσης τῆς σειρᾶς καὶ τοῦ μοναχοῦ νὰ διηγηθῇ τὰ συμβάντα του καὶ τὰ πάθη του, λέγει καὶ αὐτὸς ὅτι ἐγεννήθη Χριστιανός, ἀλλὰ « μικρὸν παιδίον τὸν ἥρπασαν τοῦ πατρικοῦ τοῦ αἵμου », καὶ τὸν ἐτούρκευσαν. Γενόμενος δὲ κατ' ὀλίγον μέγας χριστιανομάχος καὶ Πασᾶς, παρευρέθη, καὶ πολλὰς θηριωδίας ἔπραξεν, εἰς τὴν σφαγὴν τῆς πατρίδος του Χίου, καὶ μετὰ τὴν ἥρπασιν τὴν Ἀγαθὴν, ἣν ἀναγνώρισεν ὡς ἀδελφὴν του, ὅταν εἶδε τὸν σταυρὸν ὃν αὐτὴ ἐφόρει. Μετὰ δὲ ταῦτα παρευρέθη καὶ εἰς τὴν πυρπόλησιν τῆς νευαρχίδος, καὶ ἐκτοτε μεταμεληθεὶς, καὶ εἰς θεογνωσίαν ἐλθὼν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ, ἐπολέμησεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, καὶ καταντήσας τέλος εἰς Χίον, ἐμενεν ὡς ἱερεὺς εἰς τὸν ἁγ. Μηνᾶν. Καιρὸν δὲ τινα μετὰ τὴν τριπλὴν ταύτην ἐξομολόγησιν, οἱ δύο ἄνδρες ἀπέθανον, διότι πλησίον τῆς μονῆς ἔκειντο δύο τάφοι, καὶ ἐπ' αὐτῶν προσήυχετο « γραῖα γυνή,

« σεμνὴ ὡς νάρκισσος ὠχρὸς, ὡς Ἴον μελαγχολική ».

Μετὰ ταῦτα δὲ ἀπέθνε καὶ αὐτὴ, διότι ὁ ποιητὴς

« εἰς τοὺς τάφους ἐπανέκαμψε μετὰ κενὸν ἀθύρμας;

« ἀλλ' ἀντὶ δύο . . . εὗρε τρεῖς ».

Τοιαύτη εἶναι ἡ πλοκὴ τοῦ ποιήματος· ἐν αὐτῇ δὲ πρῶτον παρατηροῦμεν, ὅτι ὅσαι αἱ συμφοραὶ καὶ ὅλος ὁ ὁρμαθὸς τῶν παθῶν τῶν προσώπων, τοῦλάχιστον τῶν δύο ἐκ τῶν τριῶν, εἰσὶ κατ' οὐδὲν ἀνώτερα τῶν παθῶν καὶ τῶν συμφορῶν ὅσαι ἐπέπεσαν ἐπὶ τὴν πολύστονον Χίον κατὰ τὴν φοβερὰν τῆς σφαγῆς ἐκείνην ἡμέραν. Ὅταν ὁ ποιητὴς ἐξελίσσῃ ζωηρῶς ἐνώπιον ἡμῶν τὴν αἵματηρὰν καὶ πολύδακρυον ἐκείνην εἰκόνα ἐξολοθρεύσεως τοσούτων χιλιάδων ἀνθρώπων, σφαγῆς συζύγων εἰς τὰς ἀγκάλας συζύγων, ἀδελφῶν πλησίον ἀδελφῶν, βρεφῶν εἰς τοὺς μαστοὺς τῶν μητέρων των, κατὰστροφῶν καὶ

σεων, τίνα ἰδίαν συμπάθειαν δύνανται ν' ἀπαιτήσωσιν ἡ Ἀγαθή καὶ ὁ Παῦλος, οἵτινες εἰσὶ δύο ἐν μυριάσι, καὶ οὗτοι οὐδὲ καὶ παθόντες ὅσα οἱ ἄλλοι, καὶ μέχρι τέλους ἀβλαβεῖς σωθέντες, ὅσον καὶ ἂν κλαίωσι τὰς συμφοράς των καὶ τὰ « ψυχοδόρα » των πάθη. Καὶ ἐπειδὴ περὶ παθῶν ὁ λόγος, ἃς ἐνθυμίσωμεν ὅτι παρὰ τοῖς νέοις ἡμῶν ποιηταῖς μεγίστη γίνεται χρῆσις καὶ κατάχρησις τῶν παθῶν καὶ τῶν συμφορῶν, αἰσθηματικῆς κληρονομίας, νομίζομεν, τοῦ Ὀδοιπόρου, θετοῦ υἱοῦ τοῦ Βύρωνος.

Ἡ βῆσις λοιπὸν αὐτῆ τοῦ μύθου ἔστι εἶναι ἐπιτυχής, διότι τὸ ἐνδιαφέρον ἐκ πρώτης ἀφετηρίας εὐρίσκεται κατεστραμμένον, καὶ ψυχρῶς ὁ ἀναγνώστης παρορᾷ τὰς βανίδας τῶν δακρύων τῶν ἡρώων τοῦ ποιήματος, ὅταν ἔχη πρὸ ὀρθαλμῶν τὸν ὠκεανὸν τῶν δακρύων ὅλης τῆς νήσου. Ἐπειτα δὲ πόσον ἐξυμνημένη, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἀπίθανος ἡ πλοκή! Πῶς ἐκ τῆς πρώτης ὁψευς τοῦ ξένου ἐνοσι ἀμέσως ὁ ἱερεὺς ὅτι ἡ ψυχὴ του εἶναι ἀγνή, καὶ ὅτι ἔχει παθήματα καὶ ἀνίας; Ἡ ἀθυρία αὐτοῦ δὲν ἐδύνατο νὰ προσέρχεται καὶ ἐξ ἀπλοῦ καμάτου, ἢ κεφαλοπόνου, ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας, περὶ ἧς ἀδιάκριτον ἦν ἴσως νὰ πολυπραγμονῇ ὁ ἱερεὺς; Ἐπειτα ἔστω ὅτι κατὰ τύχην εἰς τὸ αὐτὸ ἐρημευκλήσιον ἀπικτήθησαν ὁ ἀδελφὸς καὶ ὁ μνηστὴρ τῆς Ἀγαθῆς. Ἀλλ' ἡ τύχη αὕτη πρεπε νὰ εἶναι θαυματουργός, ὥστε νὰ φέρῃ εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον, κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμήν, ἀδελφόν, ἀδελφὴν καὶ μνηστῆρα, ἐκ διαφόρων γωνιῶν τοῦ κόσμου ὁρμημένους, ἀγνώστους πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐκεῖ ἀναγνωρίζομένους. Τὸ δὲ τῆς ἀναγνωρίσεως τετριμμένον τέχνησμα, δις ἐπαναλαμβάνεται ὡς πρὸς τὴν Ἀγαθὴν.

Ἐπειτα, ἀφ' οὗ ἐκ τῆς σφαγῆς τῆς Χίου ἐσώθη ὁ Παῦλος, ἂν ἦτον ἄνθρωπος ἔχων ἀξίωσιν νὰ ἐμπνεύσῃ συμπάθειαν καὶ ἐνδιαφέρον, ἔπρεπε, ἀντὶ νὰ περιφέρεται εἰς τὰς ἀγρίας ἐρδὰς τῆς Ἀσίας, ζητῶν ματαίως τὴν ἐρωμένην του, ἥτις, ὡς ὁ ἴδιος λέγει, πιθανώτατον ἦτον νὰ ἐσφάγη καὶ αὕτη, ἔπρεπε νὰ ζωῇ τὸ ξίφος τοῦ στρατιώτου, καὶ ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ συναγωνισθῇ μετὰ τῶν συμπατριωτῶν του, ὅτε καὶ ἡ μνηστὴ τοῦ ἦν εὐκολώτερον νὰ τὸν εὕρῃ. Ὁ δὲ Ἀβδουλᾶς, ἀφ' οὗ τόσον καιρὸν εἶχε τὴν Ἀγαθὴν εἰς τὴν ἐξουσίαν του, καὶ τόσον περιπαθῶς τὴν ἡγάπα, πῶς ἦν δυνατόν νὰ τὴν βλέπῃ καθ' ἐκάστην πρὸ τριῶν ἐτῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγ. Μηνᾶ, καὶ νὰ μὴ τὴν γνωρίσῃ; Ἰσως μάλιστα ἀπίθανον εἶναι νὰ μὴ τὸν γνωρίσῃ καὶ αὕτη, διότι ὡς μοναχὸς ἔπρεπε νὰ ἔχη τὸν πῶγονα, ὡς τὸν εἶχε καὶ ὅταν ἦτον πατὴρ. Τοιαύτην ἡ παρέλευσις τῶν ἐτῶν ἦτον ἀδύνατον νὰ ἐπιφέρει ἀλλοίωσιν. Ἄλλως τε, ἂν τόσα παρῆλθον ἔτη, διατί ἡ Ἀγαθὴ μόνον πρὸ τριῶν ἐτῶν νὰ ἔλθῃ εἰς Χίον; Ποῦ διέτριβε πρὶν, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της;

Ἀλλὰ τέλος πάντων εὐτυχῶς ἀναγνωρισθέντες, διατί ν' ἀποθάνωσι; Διατί ὁ ἱερεὺς, ὁ πρῶτος Ἀβδουλᾶς δὲν νομφεῖ τὴν ἀδελφὴν του πρὸς τὸν

Παῦλον; Ἡ ζωὴ των, τῶν δύο καὶ μνηστῆρων, δὲν καθίσταται ἀδύνατος ὡς ἐκ τῶν προλαβόντων των, καὶ ὁ Ἀβδουλᾶς αὐτὸς διὰ τῆς μετανοίας του ἐξηγόρασε τὰς πρώην κακίας του. Ὁ θάνατός των δὲν πηγάζει ἐξ αὐτοῦ τοῦ δράματος, διὰ τοῦτο εἰν' ἐπεισώδιον μὴ συγκινούν.

Ἀλλὰ τὰ ἐλαττώματα ταῦτα περὶ τὴν πλοκὴν ἐξαγοράζουσι στιχουργία ἀρμονικὴ, ιδέαι καλαὶ καλῶς ἐκφραζόμεναι, γλῶσσα συνήθως γραφικὴ, φαντασίας ζωηρότης, εἰκόνων ἀλήθεια, τὰ πλεῖστα τῶν προτερημάτων ἅτινα, ἂν ἐφηρμόζοντο εἰς ὑπόθεσιν καλῶς ἐπινενοημένην καὶ συνηρμολογημένην, ἐδύναντο νὰ παραγάγωσιν ἄριστον ποιητικὸν προϊόν.

Ἰδοὺ ὠραῖαι τινὲς περικοπὰὶ ἐκ τῆς περιγραφῆς τῆς φοβερᾶς ἐν Χίῳ σφαγῆς τῶν χριστιανῶν. (Ἀσμ. Β. 18 — 20.

Ἐνθ' ταῦτα 'ς τὴν θύραν συμβαίνουσι,
πρὸς τὴν κάτω γωνίαν ἐκεῖ
ἡκολούθει σκηνὴ τραγικὴ.
Οἱ ἐχθροὶ τὴν κρημνίζουσι κ' ἐμβαίνουν.
Εἰσπηδῶσι δ' ὡς τίγρεις παινώσαι,
ὡς εἰς ποίμνιον λύκοι κακοί,
κ' ἐν αἷμα διψοῦν φονικοί,
τὸν θεὸν βλασφημοῦσιν αἱ γλῶσσαι.
Σφαγὴ ἤρξατο τότε ἀγρία,
μικτὴ μ' ὕβρει, κραυγὰς κ' ἀπειλάς,
μὲ πυκνὰς πιστολίων βολὰς,
καὶ μὲ κτύπους ξιφῶν εἰς κρανία.
Τότε ἤχησε μέχρις Ἀσίας
τοῦ θανάτου φρικτῆς κλυθμός·
ὥσιν ταύρων πολλῶν μυκηθμός,
ὡς βοὴ μακρυνῆς τρικυρίας.

Καὶ μὲ αἷμα ἀχνίζον ἐδάφη
ἢ τὴν γῆς ἀνθοστόλιστος γῆ,
εἰς ἣν ἀνοίξαν, θεία ἔργῃ,
τρισεπίλων θυμάτων οἱ τάφοι.
Σφάζουσιν, σφάζουσιν! . . . τοὺς τέρπει τὸ αἷμα,
καὶ ὁ βόγγος φευγούσης ψυχῆς,
ἢ ἡχὼ οὐκίης στοναχῆς,
τοῦ πατρὸς τὸ νεκρόβεστον βλέμμα.
Τὸ τεκνίον ἢ μήτηρ ν' ἀρπάξῃ
ς' τὰς ἀγκάλας σφιγκτὰ προσπαθεῖ.
πρὶν τοῦ Τούρκου τὸ λάμπον σπαθί
ὡς ἀνίον ἀσπλάγχνος τὸ σφάξῃ.
Καὶ ἐκεῖνος τὰς γοῶν ἐκτείνων
πρὸς αὐτὴν μειδιᾷ ἱλαρά,
ὡς νὰ ἦτον καμμία χαρὰ
εἰς τοῦ βίου τὸν ὕστατον θρόνον.

Καὶ ἡ σύζυγος, πρέμουσα ὄλη,
σωτηρίαν εἰς μάτην ζητεῖ
ὅπου ἄλλοι ἐρώτων μεσση
μὲ χαρὰν θελκτικῶς ἠτοιοῦται.
Ὡ τί φρίκη! Παγόνω ἐνόςμα
εἰς ἀνάμνησιν τούτης σφαγῆς!
Παρομοίαν σφαγὴν ἐπὶ γῆς
τοῦ ἡλίου δὲν εἶδε τὸ δῆμα,

οὐδὲ τόσοι ἀντήχησιν θῆνοι
καὶ δεήσεις, δακρύων μεσταί,
εἰς τὸν θρόνον τοῦ Πλάστου ποτέ,
ὡς οἱ σύμπικνοι θοῦροι ἐκεῖνοι.
Ἄλλοι ἔδλεπες μέλη κομμένα,
ἄλλοι βρέφη γυφίς κεφαλὰς. . .
Ἡμαρτύρησ' ἐδὼ ἡ Ἑλλάς
μέ' ἐντόσθια κάτω χιμένα.

Ἰδοὺ δὲ καὶ πόσον ἐντόνως εἰκονίζει τὴν πυρπό-
λῃσιν τῆς Ναυαρχίδας, τὸ ἐνδοξον ἐκεῖνο ἀντίποινον
τοῦ μεγάλου κακουργήματος. (Ἀσμ. Δ, 31—33.)

Ὅποῖον τότε θέαμα φοικῶδες ἤνευχθη !
Ὅποιοι Βεζουδίου
κρατῆρες, μετὰ συριγμοῦ ἐξέλαμψαν ἀγρίως,
καὶ πόσον ἐκατέρωθεν ἐστέναζεν ἡ ὄχθη,
δύσκολον εἶναι νὰ εἰπῶ· οὐτ' εἶδα ποτὲ τάσας,
πυρὸς ἀθύσσους ἤχηρὰς καὶ μαινόμενας ἠλώστας !

Κραυγαὶ δὲ, κρότοι καὶ κλαυθοὶ μικτοὶ μὲ βλασφημίας
ἐν μέσῳ τῆς πυκνῆς πυρᾶς,
ἐτέλουν εἶδος μουσικῆς καὶ ἀρμονίας φοβερᾶς,
μόνον γνωστῆς εἰς τὰς εἰρητὰς τοῦ ὄθου τὰς ἀγρίας.
Αὐτὰς δ' ἐσκόρπισ' ὁ ἀῆρ εἰς σύνολον σιγῆζων,
καὶ τὰς ἐπακλάμβανεν ὁ μελανὸς ἐρίζων.

Καὶ ὡς ἡμέρα ἐγίναν τὰ παρταρώδη σκότῃ.
Ἐκ πρώρας δὲ καὶ πρύμνης,
περίωθοι, ὡς βατραχοὶ ποῦ ῥίπτοντ' ἐντὸς λίμνης,
ἔς τὴν θάλασσαν κατέπιπτον καὶ ἔσχατοι καὶ πρῶτοι,
κ' ἤμιθανες ἐκ τῆς πυρᾶς, ἐν μέσῳ τῶν κυμάτων
τὸ ἅλγος ἐδοκίμαζον δύο πικρῶν θανάτων.

Τέλος τὸ σκάφος ἔφαγε τὸ ἀπληστον θηρίον,
καὶ ἡ πυρίτις ἡ ἐντὸς
ἀνάψασα, ἔς τοὺς οὐρανοὺς ἔπεμψε χεῖμαρρον φωτός,
καὶ μὲ πατάγους ἔσεισε τὴν γῆν ἐκ θυμελίων.
Τὸν ταῦρον ἔλουσεν ὡς φῶς Ἡεὺς βοδοδακτύλου,
κ' ἀντήχησ' εἰς τὰς φάραγγας τοῦ Κάδμου καὶ Σιπύλου.

Κ' ἔπεσε χάλαζα πυκνὴ πτωμάτων κοιμένων, ἢ
ἱστίων τε καὶ ῥύλων
καὶ ἀγκυρῶν κ' ἀλύσεων καὶ φλογισθέντων ἡλίων
καὶ πυροδόλων πορφυρῶν καὶ παπυρακτωμένων.
Τὰ ῥάκη του ὁ θάνατος μανιωδῶς σκορπίζει,
καὶ εἰς τὴν πτώσιν των ἡ γῆ θονεῖται καὶ καπνίζει.

Ἄλλ' εἰς τὴν νύκτιον σιγὴν τὸ πᾶν ἐτέρη πάλιν,
κ' ἠκούσθη πάλιν σιγαλὸς
νὰ κλαυθαυρίζ' εἰς τὰς ἀκτὰς ὁ ἡμέρος αἰγιαλός,
καὶ νὰ στενάξ' ὁ ξέφυρος ἔς τοῦ ἀνθους τὴν ἀ γ κ α λ ἡ ν·
τόση ἰ σ χ ὅ ς, τότε ζωὴ ἐσβέσθη ἐντὸς γούων,
κ' ἐπλήρως αἷμα ἔνοχον τὸ αἷμα τῶν ἀθῶων.

(Ἔπεται τὸ τέλος.)

ΕΜΠΟΡΟΥ ΘΥΓΑΤΗΡ.

(Τέλος. 718α φυλλάδ. 238, 239, 240 καὶ 241.)

—000—

Ὁμολογῶ ὅτι δυσανασχετῶν ἐξακολουθῶ τὴν
διήγησιν παθημάτων μὴ εὐρισκόντων καὶ ἀνακού-
φισιν. Ὁ ταλαίπωρος Ἑλλιοτ ἐργαζόμενος ἀνευδρό-
τως ἤρχισε νὰ αἰσθάνεται ἐλαττούμενον τὸ φῶς τῶν
ὀφθαλμῶν του· ἤσθάνετο μάλιστα ἐντὸς αὐτῶν καὶ
δριμεῖς πόνους. Ἀδιακόπως ἐδέλεπε σπινθῆρας πε-
ρυγίζοντας, καὶ μαυρωπὰ φαντάσματα πετώμενα
περὶ τὸ φῶς τοῦ φανοῦ. Ἡναγκασμένος νὰ ἐργάζεται
καὶ τὴν νύκτα, καὶ νὰ ἔχῃ προσηλωμένους τοὺς ὀφ-
θαλμοὺς εἰς τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν τῶν χειρογρά-
φων, ἤγγιζε νὰ στερεθῇ τοῦ φωτός του. Ἐκρίνα
λοιπὸν χρέος μου νὰ προσκαλέσω εἰς τοῦτο ὄλην
τοῦ τὴν προσοχὴν· τοῦτο ἀκούσας ὁ ταλαίπωρος·

— Θεέ μου, ἀνεφώνησε πλήρης ἀπελπισίας,
σῶσον τὴν ὄρασίν μου· τὴν δυστυχίαν τὴν ὑποφέ-
ρω· δι' αὐτὴν ἐγεννήθην, καὶ τὸ ἤξεύρω· ἀλλὰ,
Θεέ μου, νὰ μείνω τυφλός!

— Ὅχι μόνον δὲν ἡμπαρῶ νὰ σᾶς ἀπατήσω, ἀλλὰ
καὶ χρέος ἔχω νὰ σᾶς εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν· ἐὰν ἐξα-
κολουθῆτε νὰ ἐργάζεσθε ὅπως καὶ σήμερον, θὰ χά-
σετε ἀφεύκτως τὸ φῶς σας.

— Εὐκολὸς εἶναι, ἰατρέ μου, ἡ παραγγελία
σας, ἀνέκραξε μὲ τόνον ὀδυνηρὸν, ἀλλὰ πῶς νὰ κά-
μω; Μὲ παραγγέλλετε νὰ μὴν ἐργάζωμαι· ἀλλὰ
πῶς νὰ ζήσω; πῶς νὰ θρέψω τὴν γυναῖκα καὶ τὰ
τέκνα μου; Μήπως τὰ χρήματα θὰ πέσουν ἀπὸ
τὸν οὐρανόν; τί θὰ γίνωμεν, Θεέ μου, καὶ μάλι-
στα τώρα, ὅτε ἡ σύζυγός μου πλησιάζῃ νὰ γεννή-
σῃ; Ποῦ πόροι; ποῦ ἐλπίδες; Τί νὰ γίνω; Χάρης
τῷ Θεῷ, ἡ σύζυγός μου δὲν ἤξεύρει τί μὲ εἴ-
πετε, καὶ σᾶς ἐξορκίζω μὴ τύχῃ καὶ τὸ εἰπῆτε εἰς
αὐτήν. Λυποῦμαι τώρα διὰ τί ὁ Ἄλλοιου δὲν ἐνήρ-
γησε νὰ μὲ κρεμάσουν ἢ νὰ μ' ἐξορίσουν. . . . Καὶ
ἡ Μαρία καὶ ἐγὼ θὰ ἤμεθα τότε ὀλιγώτερον δυσ-
τυχεῖς· ἀλλὰ σήμερον! ἀλλοίμονον! . . . καὶ ἂν
ἀποθάνω τί θὰ κερδήσῃ ἡ ταλαίπωρος!

Εἶπε, καὶ ἀφῆκε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν χει-
ρῶν του, καὶ δάκρυα ἔρρευσαν εἰς τὰς παρειάς του.
Ἡκούσθησαν τότε τὰ κεκοπιακότα βήματα τῆς Κ.
Ἑλλιοτ ἀναδαινούσης βραδέως τὴν κλίμακα· ἐλθοῦσα
δὲ ἐκάθησε πλησίον μου καὶ μὲ ἠτένισε περίλυπος.
Ὁ σύζυγός της μοὶ ἔνευσε νὰ σιωπήσω· οἱ ὀφθαλ-
μοὶ ὅμως ἐκεῖνης ἐστρέφοντο ἀδιακόπως πρὸς ἐμὲ
ὡς νὰ ἐμάντευε νέον δυστύχημα. Ἐγὼ δὲ εἶπον
μόνον ὅτι καλὸν ἦτο ἐὰν ὁ σύζυγός της ἐργά-
ζετο ὀλιγώτερον τὴν νύκτα, διότι καὶ οἱ ὑγιέστε-
ροι ὀφθαλμοὶ δυσκόλως ἀντέχουσιν εἰς τὸ τρέμον
φῶς, εἰς τὸν λευκὸν χάρτην καὶ εἰς τὴν μαύρην με-
λάνην.

Ἐν τῷ διαστήματι τῶν ὀκτῶ ἡμερῶν αἵτινες
παρῆλθον μετὰ τὴν ἐπίσκεψίν μου, ὁ Κ. Ἄλλοιου